

ชื่อสารนิพนธ์: การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์
ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย
อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี

ชื่อนักศึกษา: นางฐานียา ชมมาก

รหัสประจำตัวนักศึกษา: 5119050014

สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา

คณะกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จรจิตร
รองศาสตราจารย์ ซอลดา พันธุเสนา

ปีการศึกษา: 2552

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษา ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี 2) รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : โรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 56 คน ของโรงเรียนบ้านปล่องหอย ประจำปีการศึกษา 2552 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากร (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ) ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย-ต้นแบบเครือข่าย โดยรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน และจัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการประสานงาน ด้านการวางแผน การประเมินผล และด้านจัดสรรทรัพยากร

2. ปัญหาในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย-ต้นแบบเครือข่าย 4 ด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ผู้ปกครองขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีความถี่มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนระดับโรงเรียน และด้านการประสานงาน ไม่มีการเชิญชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็น

3. ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของ ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย 4 ด้าน พบว่า ควรใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนระดับโรงเรียน มีความถี่มากที่สุด รองลงมา คือ ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนให้มากกว่านี้ และ กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้วยการประเมินผล

Master's Project Title: Parents' Participation in Educational Management of a Prototyped Childcare Center Network: A Case Study of Ban Plong Hoy School, Amphoe Kapo, Pattani Province

Student's Name: Taneeya Chommark

Student's ID No.: 5119050014

Major Field: Educational Administration

Master's Project Advisor: Associate Professor Dr. Sujitra Jorajit
Associate Professor Chorlada Puntusaynar

Academic Year: 2009

Key Word: Parents' Participation, Educational Management, Childcare Center Network

Abstract

The main objectives of this research were 1) to study the level of parent's participation in educational management of a prototyped childcare center network: a case study of Ban Plong Hoy School, Amphoe Kapo, Pattanee 2) to collect problems and constraints together with their suggestions to tackle the existing problems in the educational management of the childcare center network. The population of this study were 56 parents of Ban Plong Hoy School under Pattani Educational Area 3 Office in the academic year 2009. The research tool was a set of questionnaire containing 5-Likert rating scale items and semi – structured interview questions. The statistical methods employed in the data analysis were frequency, percentage, mean (μ), and standard deviation (σ).

The findings of this research were as the followings:

1. The level of the parent's participation in the educational management of the prototyped childcare center network of Ban Plong Hoy School in an overall was at the moderate level, and the parent's participation in the four aspects of its educational management revealed that the coordination aspect was at the highest level while the remaining aspects ranging in descending order as follows: planning, evaluation and resources allocation aspects.

2. The problems and constraints in regard to parent's participation in the educational management of the prototyped childcare center were found that the planning aspect was rated at the highest level with a main reason that the parents have not been involved or taken part in the childcare center's planning, the second high problem was the resources allocation aspect with the lack of school - community's involvement, the third high problem was the coordination aspect in which the people in the communities have not been invited to participate in the childcare educational management or to share their ideas with the management.

3. For their suggestions in regard to the parent's participation in the educational management of the prototyped childcare center, the suggestion obtained with the highest frequency in each aspect being studied were as follows: 1) improving school-community's involvement, 2) involving the parents and/or community members in childcare center's planning, and 3) informing the parents about all school's activities and welcoming their participation and/or recommendations from the parents for their children's well being.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตากรุณาช่วยเหลือให้คำปรึกษา แนะนำอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา จรจิตร ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ รองศาสตราจารย์ ช่อลดา พันธุเสนา กรรมการที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส อติวิทยากรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาทุ่มเทเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ด้วยความเมตตาและตั้งใจยิ่ง ตลอดจนให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์เพื่อให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตา กรุณาของท่าน จึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณธวัช แซ่ฮ่ำ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3 คุณณัฐพร ไชยเดช ศึกษาพิเศษเชี่ยวชาญสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3 และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชัย รัตนากีรณาร ประธานสอบสารนิพนธ์ เป็นผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ รวมทั้งกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณะผู้ปกครองโรงเรียนบ้านปล่องหอยทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ ตอบแบบสอบถามรวมทั้งการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ทั้งหลายอันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตา แต่ บิดา มารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ฐานิยา ชมมาก

1 พฤษภาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(5)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(10)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	6
การจัดการศึกษาปฐมวัย.....	8
ความสำคัญของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย.....	21
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
3 วิธีการวิจัย.....	52
ประชากร.....	52
เครื่องมือในการวิจัย.....	53
วิธีสร้างเครื่องมือ.....	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามอายุ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน รายได้รวมของครอบครัว.....	58
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษา ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย.....	60
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย.....	64
ตอนที่ 4 ผลจากการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร- จัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย.....	66
5 การสรุป การอภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	69
สรุปผลการวิจัย.....	69
การอภิปรายผลการวิจัย.....	72
ข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	84
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย.....	92
ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และแนวคำถามสัมภาษณ์.....	87
ค ค่าความสอดคล้อง และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	97
ประวัตินักศึกษา.....	101

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
2 จำนวนและร้อยละอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	58
3 จำนวนและร้อยละความเกี่ยวข้องกับนักเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	59
4 จำนวนและร้อยละรายได้รวมของครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	59
5 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย- ต้นแบบเครือข่าย โดยภาพรวม.....	60
6 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ- เครือข่าย ด้านการวางแผน.....	60
7 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ- เครือข่าย ด้านการประสานงาน.....	61
8 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ- เครือข่าย ด้านการจัดสรรทรัพยากร.....	62
9 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ เครือข่าย ด้านการประเมินผล.....	63
10 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของ ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย.....	65

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง ผู้ซึ่งสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและความเป็นมนุษย์ชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นอนาคตของประเทศชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก หากเด็กมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ มีพัฒนาการในทุกๆ ด้านเหมาะสมกับวัย ก็จะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การที่จะมุ่งเน้นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพแก่เด็กทุกคน ทั้งทางด้านร่างกาย และสติปัญญา ให้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการประกอบอาชีพ อีกทั้งปรับตัวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง จะต้องกำหนดนโยบายที่เป็นเครื่องชี้วัดผลการพัฒนา โดยการเพิ่มปริมาณการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมุ่งพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550: 1) รัฐจะต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับนี้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา-แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตราที่ 7 ข้อ 6 มาตราที่ 18 และมาตราที่ 41 ระบุให้ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น หลักสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด สาระที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษามีหลายมาตราที่สำคัญ นั่นคือ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานความร่วมมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ เด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งเห็นความสำคัญของการศึกษา และมีการเตรียมเด็กสำหรับประสบการณ์ทางสังคมมีแนวโน้มประสบความสำเร็จมากกว่าเด็กที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา-แห่งชาติ. 2544ก: 9)

ความสำคัญของครอบครัวมิได้มีเพียงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบทบาทในการพัฒนาบุคลิกภาพ ศักดิ์ศรีในตนเอง ทักษะชีวิต และทักษะทางสังคมของเด็กอีกด้วย จากสถานการณ์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กที่อ่อนแอลง

ปัญหาทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเด็กอย่างรวดเร็ว มีมิติซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทำให้โรงเรียนและครูซึ่งทำหน้าที่ดูแลเพื่อพัฒนาเด็กได้ยากยิ่งขึ้นตามมา โรงเรียนจึงเรียกร้องความเอาใจใส่ การมีส่วนร่วมของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพื่อมาร่วมดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมในระยะยาว (อภิญญา เวชยชัย. 2544: 1) ผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้แก่เด็ก เป็นผู้ให้การดูแลเด็ก และสื่อการเรียนรู้ของเด็กโดยธรรมชาติ การแสดงออกโดยการกระทำของผู้ปกครองคือตัวอย่างการเรียนรู้สำหรับเด็ก ความรับผิดชอบของผู้ปกครอง การเป็นตัวอย่างของผู้ปกครองจะประทับใจในความรู้สึกของเด็กทั้งในแง่บวก และแง่ลบ การจัดการศึกษาปฐมวัยโดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด จะทำให้เด็กอบอุ่นใจ ภาคภูมิใจ และพอใจในการเรียน จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นความเข้าใจและร่วมมือกัน ทางการศึกษาที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียน วิธีการที่จะนำไปสู่ความร่วมมือของผู้ปกครองที่สำเร็จต้องเกิดจากการประสานงาน และการสนับสนุนงานระหว่างครูกับการบริหารของโรงเรียนที่จะทำให้ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนสำเร็จลงได้ (สุมาลี คุ่มชัยสกุล. 2544: 15-18) แต่เท่าที่ผ่านมาผู้ปกครองยังขาดความรู้ถึงบทบาทของตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ไม่ทราบวิธีการส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็ก ไม่ทราบถึงบทบาทของตนที่จะช่วยส่งเสริมเด็กให้มีความพร้อมเพียงพอ ดังนั้นการที่เด็กจะได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครู และผู้ปกครองในการช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในตัวเด็กอย่างถูกต้อง เพราะแม้ว่าเด็กจะเข้าสู่โรงเรียนแล้ว ผู้ปกครองก็ยังคงเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากเด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัวมากกว่าโรงเรียน ฉะนั้นพ่อแม่จึงควรให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการที่เหมาะสม สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ตลอดจนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ กล่าวโดยสรุปว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีการเจริญเติบโตและมีการพัฒนา ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์นั้น ควรเป็นหน้าที่ของครูและผู้ปกครองร่วมกัน

ปัจจุบันผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ผู้ปกครอง คือผู้มีส่วนร่วมทางการศึกษาที่สำคัญสำหรับเด็ก อาจเป็นเพราะระบบเศรษฐกิจที่รัดตัวมากขึ้น จึงไม่สามารถสร้างพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่ดีได้ ทำให้ละเลยบทบาทส่วนนี้ของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้อมพร หนูรอด (2547: 119-121) เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนเอกชนปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในลักษณะของการเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสาร ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมมากในทุกกิจกรรม แต่การมีส่วนร่วมเพื่อตัดสินใจจะมีแนวโน้มการมีส่วนร่วมน้อยในเกือบทุกกิจกรรมเช่นกัน เด็กจะมีผลสัมฤทธิ์ดีขึ้นถ้าผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมที่โรงเรียน ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้านการศึกษา มีผลต่อความสำเร็จด้านการเรียนของเด็กและส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชีวิต อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทัศนคติทางบวกต่อตัวเด็กด้วย (นภเนตร ธรรมบวร. 2541: 31) ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และโรงเรียน นอกจากทำให้เด็กประสบความสำเร็จในด้านวิชาการแล้ว ยังช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่

สมบุรณ์ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ และสังคม อันจะช่วยให้มีความก้าวหน้าของชีวิตต่อไป ในอนาคตด้วย (รุ่ง แก้วแดง. 2544: คำนำ)

อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี มีโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 9 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ 1 โรงเรียน และศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย 5 โรงเรียน มีเด็กปฐมวัยในการดูแลจำนวน 251 คน เพื่อให้การบริหารศูนย์ปฐมวัยต้นแบบและต้นแบบเครือข่ายสัมฤทธิ์ผลได้ดี จึงต้องมาจากพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในทุก ๆ ด้าน ทั้งการวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล และจากที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ครูอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลาประมาณ 5 ปี จึงทำให้ทราบถึงปัญหาในการบริหารจัดการศึกษาตลอดมา ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการร่วมมือเพื่อพัฒนาไม่มากนัก เพราะผู้ปกครองมีทัศนคติว่าการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เป็นหน้าที่ของครูฝ่ายเดียว ตลอดจนการมีบทบาทในโรงเรียนของผู้ปกครองยังน้อย โดยคิดว่าตนเองไม่มีความรู้ดีพอเท่ากับครู อีกทั้งไม่เห็นคุณค่าของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะระดับปฐมวัย คิดว่าการศึกษาไม่ได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น ดังนั้นผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นเรื่องการประกอบอาชีพเพื่อยกระดับความอยู่ในครอบครัว ซึ่งจะเดินทางไปประกอบอาชีพที่ประเทศมาเลเซีย จึงมอบการดูแลลูกหลานไว้เป็นภาระกับญาติผู้ใหญ่ที่บ้านแทน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านครู บุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากเกิดปัญหาครูย้ายออกนอกพื้นที่เป็นจำนวนมาก เหตุเพราะสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในตนเองและทรัพย์สิน การดำเนินงานตามโครงการเยี่ยมบ้าน ในกรณีที่เด็กนักเรียนไม่มาเรียนจึงขาดหายไป อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยากมากเพราะครูไม่ครบชั้น

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การจัดการศึกษาศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย โดยผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกิดผลดีในทุกด้านแก่โรงเรียน และสามารถพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นไปตามพัฒนาการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา และนำไปสู่การปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาและบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : โรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษา อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนบ้านปล่องหอย ปีการศึกษา 2552 จำนวน 56 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3 เป็นศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

2. ขอบข่ายเนื้อหาที่ศึกษา คือ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานีในปีการศึกษา 2552 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่

- 2.1 การวางแผน
- 2.2 การประสานงาน
- 2.3 การจัดสรรทรัพยากร
- 2.4 การประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ด้านการวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล เพื่อตอบสนองต่อการบริหารจัดการศึกษาให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. การวางแผน หมายถึง การร่วมกำหนดนโยบาย ความต้องการ โครงการ กิจกรรม รวมถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาแก่ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

3. การประสานงาน หมายถึง การร่วมมือกันในด้านติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ระหว่างผู้ปกครองกับศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย เช่น การเข้าประชุม การให้ข้อมูล การแนะนำแนวทาง การเยี่ยมบ้าน และการช่วยสอน

4. **การจัดสรรทรัพยากร** หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุน ให้ความร่วมมือด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้ง การบริจาคทรัพย์และแรงงานช่วยเหลือศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

5. **การประเมินผล** หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายและครู พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาและ เผยแพร่ผลงานสู่ชุมชนประเมินการปฏิบัติงาน

6. **ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย** หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของอำเภอเกาะพะลวย จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 โรงเรียน บ้านปล่องหอย ซึ่งดำเนินการจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย ที่มีอายุตั้งแต่ 4-6 ปี เพื่อเตรียม ความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

7. **ผู้ปกครอง** หมายถึง บิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ หรือบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแล ให้การ- อุปการะเลี้ยงดูเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด และมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย-
ต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษา
เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. การจัดการศึกษาปฐมวัย
3. ความสำคัญของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
4. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 4.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม
 - 4.3 รูปแบบการมีส่วนร่วม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
มีสาระสำคัญเพื่อให้ผู้ปกครอง พ่อแม่ ผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาและอบรมเลี้ยงดูเด็ก ครู
นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าใจแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ-
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถสรุปได้
ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 2-29)

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ

1. การศึกษาปฐมวัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต
2. ทุกส่วนของสังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

1. ให้มีการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี)
2. การศึกษาปฐมวัยเริ่มตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี เป็นการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม
3. พ่อแม่ ผู้ปกครอง บุคคล และสถาบันสังคมต่าง ๆ มีสิทธิที่จะได้รับ
 - 3.1 ได้รับความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
 - 3.2 ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ
 - 3.3 ได้รับการยกเว้นภาษีตามที่กฎหมายกำหนด

หมวด 3 ระบบการศึกษา

1. เด็กปฐมวัยตามนัยมติคณะรัฐมนตรี 16 มีนาคม 2542 หมายถึงเด็กอายุ 0-5 ปี
2. การศึกษาเด็กปฐมวัยเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี
3. การศึกษาปฐมวัย จัดได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
4. การศึกษาปฐมวัยสามารถจัดได้ในสถานศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

1. การจัดการศึกษาปฐมวัยต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. จัดกระบวนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
3. การประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการ ความประพฤติ การร่วมกิจกรรมและจากการทดสอบ

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาเอกชนสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

หมวด 6 มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดการศึกษาปฐมวัยต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

หมวด 7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ในการจัดการศึกษาปฐมวัย บุคคล สถาบัน องค์กรต่าง ๆ ในสังคมที่ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยการเป็นผู้จัดหรือผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การบริจาคทรัพย์สิน รวมทั้งการมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษา จะได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีจากรัฐ

ตามความเหมาะสม เพื่อเป็นแรงจูงใจในการระดมทรัพยากร นอกจากนี้ผู้จัดหรือผู้ร่วมจัดจะได้รับงบประมาณจากรัฐใน 2 ลักษณะ คือ

1. เงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคล
2. เงินอุดหนุนการศึกษา

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ในการจัดการศึกษาปฐมวัยสามารถให้ความรู้แก่ พ่อแม่ หรือผู้ปกครองตลอดจนผู้เรียนได้ด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยถือเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง เพราะเป็นวัยที่สำคัญต่อชีวิตในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งจะมีผลให้เด็กมีคุณภาพที่ดีต่อไป

ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย การจัดการศึกษาปฐมวัยได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 3) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 5 ปี บนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้จากการสัมผัส ประสบการณ์ที่เด็กได้สัมผัสเป็นรากฐานสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็กในช่วงเวลาที่เหมาะสม จะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพที่ดี เป็นการสร้างรากฐานของชีวิตเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ถือเป็นช่วงอายุที่มีอัตราของการพัฒนาการสูงสุด เป็นการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโตในทุกด้าน ฉะนั้นถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยาและหลักวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เด็กก็จะพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยยึดหลักเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักการพัฒนาเด็ก ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

โดยการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข โดยการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกิจกรรม

5. ประสานความร่วมมือ ระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก โดยการส่งเสริมให้จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีการประสานร่วมมือระหว่างพ่อ แม่ ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ การจัดการศึกษาเน้นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก เพราะประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงอายุนี้เป็นการสร้างพื้นฐานทางความพร้อม และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาที่ดีสำหรับชีวิตในช่วงต่อไป ปัจจุบันรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัย จึงได้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ การพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนา และได้ตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนา และเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา พร้อมทั้งวางกรอบการดำเนินงานการพัฒนาและเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัย จึงได้ทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยขึ้น เพื่อใช้เป็นคู่มือในการพัฒนาเด็กปฐมวัยทัดเทียมทั้งในเมืองและชนบท

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 19) มีส่วนประกอบดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2546: 5) กล่าวว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้อย่างเหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลเต็มศักยภาพโดยได้กำหนดหลักการ ดังนี้

- 1.1 ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
- 1.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม วัฒนธรรมไทย
- 1.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

1.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข

1.5 ประสานร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งเมื่อเด็กจบการศึกษาระดับปฐมวัยจะต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย 12 ข้อ และคุณลักษณะตามวัยอีก 4 ด้าน ตามมาตรฐานที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 31)

2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

2.1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์

2.1.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข

2.1.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

2.1.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย

2.1.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

2.1.7 รักวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความเป็นไทย

2.1.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.1.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

2.1.10 มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

2.1.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

2.1.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2.2 คุณลักษณะตามวัย (สำหรับเด็กที่มีอายุ 3 - 4 ปี)

2.2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย

2.2.1.1 กระโดดขึ้นลง อยู่กับที่ได้

2.2.1.2 รับลูกบอลด้วยลำตัว

2.2.1.3 เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้

2.2.1.4 เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้

2.2.1.5 ใช้กรรไกรมือเดียวได้

- 2.2.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ
 - 2.2.2.1 แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
 - 2.2.2.2 ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม
 - 2.2.2.3 กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง
- 2.2.3 พัฒนาการทางด้านสังคม
 - 2.2.3.1 รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
 - 2.2.3.2 ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
 - 2.2.3.3 เล่นสมมติได้
 - 2.2.3.4 รู้จักรอคอย
- 2.2.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา
 - 2.2.4.1 สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
 - 2.2.4.2 บอกชื่อของตนเองได้
 - 2.2.4.3 ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
 - 2.2.4.4 สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้
 - 2.2.4.5 สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
 - 2.2.4.6 ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่าย ๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
 - 2.2.4.7 รู้จักใช้คำถาม “อะไร”
 - 2.2.4.8 สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ
 - 2.2.4.9 อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว
- 2.3 คุณลักษณะตามวัย (สำหรับเด็กที่มีอายุ 4 -5 ปี)
 - 2.3.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย
 - 2.3.1.1 กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
 - 2.3.1.2 รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง
 - 2.3.1.3 เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้
 - 2.3.1.4 เขียนรูปลี่เหลี่ยมตามแบบได้
 - 2.3.1.5 ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
 - 2.3.1.6 กระทบกระเจิงไม่ชอบอยู่นิ่งเฉย
 - 2.3.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ
 - 2.3.2.1 แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
 - 2.3.2.2 เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ, ผลงานของตนเองและผู้อื่น
 - 2.3.2.3 ชอบท้าทายผู้ใหญ่

- 2.3.2.4 ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ
- 2.3.3 พัฒนาการทางด้านสังคม
 - 2.3.3.1 แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
 - 2.3.3.2 เล่นร่วมกับผู้อื่นได้
 - 2.3.3.3 รอคอยตามลำดับก่อน หลัง
 - 2.3.3.4 แบ่งของให้คนอื่น
 - 2.3.3.5 เก็บของเข้าที่ได้
- 2.3.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา
 - 2.3.4.1 จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5
 - 2.3.4.2 บอกชื่อ และนามสกุลของตนเองได้
 - 2.3.4.3 พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
 - 2.3.4.4 สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคต่อเนื่อง
 - 2.3.4.5 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
 - 2.3.4.6 รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”
- 2.4 คุณลักษณะตามวัย (สำหรับเด็กอายุ 5 - 6 ปี)
 - 2.4.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย
 - 2.4.1.1 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
 - 2.4.1.2 รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นดินได้ด้วยมือทั้งสอง
 - 2.4.1.3 เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
 - 2.4.1.4 เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
 - 2.4.1.5 ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
 - 2.4.1.6 ใช้ก้ำมเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกทรงเท้า
 - 2.4.1.7 ยึดตัวคล่องแคล่ว
 - 2.4.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ
 - 2.4.2.1 แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
 - 2.4.2.2 ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
 - 2.4.3 พัฒนาการทางด้านสังคม
 - 2.4.3.1 ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
 - 2.4.3.2 เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
 - 2.4.3.3 พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
 - 2.4.3.4 รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

2.4.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

2.4.4.1 บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รูปร่าง จำแนกและจัดหมวดหมู่สิ่งของได้

2.4.4.2 บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้

2.4.4.3 พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.4.4.4 สนทนาโต้ตอบ / เล่าเป็นเรื่องราวได้

2.4.4.5 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่

2.4.4.6 รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร”

2.4.4.7 เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

2.4.4.8 นับปากเปล่าได้ถึง 20

กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 35) ได้กำหนดให้เด็กได้เรียนเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่ใช้สื่อในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยให้เรียนรู้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ ธรรมชาติรอบตัวเด็ก การเรียนการสอนจะไม่เน้นเนื้อหาการท่องจำ ทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก คือ ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น สาระการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยมี 2 ส่วน คือ

1. ประสบการณ์สำคัญ ที่เด็กควรได้เรียนรู้ เพราะจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งประสบการณ์สำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลและสถานที่ต่างๆ ธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเด็ก รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม พร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญ มีดังนี้

1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย ได้แก่

1.1.1 การทรงตัว และการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ การเล่นเครื่องเล่นสนาม

1.1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส การเขียนภาพและการเล่นสี การปั้นและการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน ทราย แป้ง เศษวัสดุ ฯลฯ การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

1.1.3 การรักษาสุขภาพ การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

1.1.4 การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน

- 1.2 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ
- 1.2.1 เล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ตี การแสดง ปฏิกริยาโต้ตอบเสียงดนตรี การร้องเพลง
- 1.2.2 มีสุนทรีย์ภาพ รู้จักชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม กล้าแสดงออก อย่างสนุกสนาน กับเรื่องตลก ขำขัน เล่าเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ
- 1.2.3 รู้จักการเล่นเป็นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม การเล่นอิสระ การเล่น ในห้องเรียน และเล่นนอกห้องเรียน
- 1.2.4 มีคุณธรรมจริยธรรมรู้จักการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ
- 1.3 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม ได้แก่ การเรียนรู้ ทางสังคม รู้จักการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือ ปฏิบัติ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาในการเล่น ปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่อาศัยอยู่ และรักความเป็นไทย
- 1.4 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่
- 1.4.1 การชิมรส ดมกลิ่น สามารถเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ การ เชื่อมโยงภาพกับสิ่งของหรือสถานที่จริง การรับรู้ แสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน การแสดงความคิดสร้างสรรค์สื่อ วัสดุต่าง ๆ
- 1.4.2 การใช้ภาษา แสดงความรู้สึกด้วยคำพูด พูดเกี่ยวกับประสบการณ์ของ ตนเอง เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง สามารถอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของเหตุการณ์และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ การพูดคำคล้องจอง การเขียนภาพ การขีดเขียน เขียนชื่อตนเอง รู้จักการอ่านในหลายรูปแบบ การอ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน หรือเรื่องราวที่สนใจ
- 1.4.3 การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ การอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ การจับคู่ การจำแนก การจัดกลุ่ม การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ การอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- 1.4.4 จำนวนการเปรียบเทียบ มากกว่า น้อยกว่า เท่ากับการนับสิ่งต่าง ๆ การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง การเพิ่มขึ้น หรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ
- 1.4.5 มิติสัมพันธ์ การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุ และการเทออก การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่างกัน การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ การสื่อความหมายของ มิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ
- 1.4.6 เวลา การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ การเปรียบเทียบ เวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ เป็นต้น การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ การสังเกต ความเปลี่ยนแปลงของฤดู

สรุปสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ สำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เพราะการจัด ประสบการณ์สำคัญจะช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ จากการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก

2. สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อ ในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา การจัดกิจกรรมผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียด ขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สาระที่เด็กอายุ 3-5 ปีควรเรียนรู้ มีดังนี้

2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก ให้รู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่างๆ วิธีระวังรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เรียนรู้ที่จะเล่น และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเองคนเดียวตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดง มารยาทที่ดี

2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรได้มีโอกาสรู้จัก และรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้ง ความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน เป็นต้น

2.4 สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จัก สี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะและการสื่อสารที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

สรุปสาระที่ควรเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจะเป็นเรื่องราว และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ รอบๆ ตัวเด็ก เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับ เรื่องของตัวเอง สถานที่ บุคคล วันสำคัญ ธรรมชาติที่อยู่รอบตัว สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก สิ่งของ เครื่องใช้ สี ขนาด รูปร่าง รูปทรง ผิวสัมผัสต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ ผ่านประสบการณ์สำคัญ และนำไปเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป

การจัดประสบการณ์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 39-40) ได้สรุปการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี พ.ศ. 2546 ไว้ว่า เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการอบรมเลี้ยงดูบนพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจ โดยการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยมีแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1. หลักการจัดประสบการณ์

- 1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- 1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- 1.3 จัดให้เด็กได้รับพัฒนาการโดยให้ความสำคัญทั้งกระบวนการ และผลผลิต
- 1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
- 1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์

- 2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุวุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
- 2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกันกับเด็ก
- 2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างกัน
- 2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
- 2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้
- 2.9 ให้ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ
- 2.10 จัดทำสารานิทรรศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

3. การจัดกิจกรรมประจำวัน การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการและขอบเขตของกิจกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 41-42) ดังนี้

3.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.2 กำหนดระยะเวลา ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

3.3 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

3.4 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

3.5 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม กิจกรรมที่ใช้กำลัง และไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังกายมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

3.6 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

3.6.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

3.6.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว เป็นต้น

3.6.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย และศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนเวลาที่โอกาสอำนวย

3.6.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันมีนิสัย

รักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ

3.6.5 การพัฒนาความคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้า จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษาสถานประกอบการอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

3.6.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

3.6.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์ สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่น เช่น เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ

4. การประเมินพัฒนาการ การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย อายุ 3-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้ในแต่ละวัน ทั้งนี้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (2546: 43) การประเมินพัฒนาการควรยึดหลักการ ดังนี้

- 4.1 ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
- 4.2 ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- 4.3 สภาพการประเมิน ควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
- 4.4 ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนเลือกใช้เครื่องมือจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
- 4.5 ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ควรใช้และเหมาะสมกับเด็กที่มีอายุ 3-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

5. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา เด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 3 ปี ควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ หรือบุคคลในครอบครัว แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน พ่อแม่ต้องนำเด็กไปรับการเลี้ยงดูจากสถานศึกษาซึ่งเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็ก ดังนั้นสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเลี้ยงดูเด็ก ควรจัดหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามปรัชญา และหลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 23) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 ให้โรงเรียน สถานศึกษา หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน และสถานศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างเหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างของบุคคล เพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

5.2 การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนั้นสถานศึกษา จึงควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

5.2.1 ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และเอกสารหลักสูตรอื่น ๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก ครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

5.2.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ รวมทั้งจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดหัวข้ออื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

5.2.3 การประเมิน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรของสถานศึกษา คือ ประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร การประเมินระหว่าง การดำเนินการใช้หลักสูตร และการประเมินหลังการใช้หลักสูตร เพื่อสรุปผลว่าหลักสูตรที่จัดทำ ควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

สรุปโครงสร้างหลักสูตรปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยในหลักสูตรได้กำหนด

สาระการเรียนรู้ ที่เน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และให้สถานศึกษา นำไปจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบท และสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

สภาพบริบทของโรงเรียนบ้านปล่องหอย

โรงเรียนบ้านปล่องหอยตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี อาคารหลังแรกสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2502 โดยนายเจ๊ะหามะ เต็งลา กำหนดตำบลปล่องหอยในขณะนั้น และราษฎรในพื้นที่ได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์ ที่ดิน และแรงงานสร้างขึ้นมาในปัจจุบันโรงเรียนบ้านปล่องหอยมีอาคารเรียนจำนวน 3 หลังคือ

1. อาคารเรียนแบบ ป.1ก ขนาด 2 ห้องเรียน สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยได้รับจัดสรรงบประมาณจากทางการจำนวน 80,000 บาท
2. อาคารเรียนแบบ ป.1ก ขนาด 3 ห้องเรียน สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2521 โดยได้รับจัดสรรงบประมาณจากทางการจำนวน 210,000 บาท
3. อาคารเรียนแบบ สปช.105/26 ขนาด 4 ห้องเรียน สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยได้รับจัดสรรงบประมาณจากทางการจำนวน 850,000 บาท ต่อมาทางโรงเรียนได้ต่อเติมชั้นล่างอีกจำนวน 2 ห้องเรียน โดยไม่ใช้งบประมาณจากทางการและในปี 2538 ได้รับจัดสรรงบประมาณต่อเติมชั้นล่างจำนวน 2 ห้องเรียน

ปัจจุบันนายรอยาลี กายา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปล่องหอย ทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 11 คน ข้าราชการครู 8 คน พนักงานราชการ 2 คน และวิทยากรอิสลาม 1 นักเรียนจำนวน 210 คน เขตบริการของโรงเรียน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 บ้านคอกวัว และหมู่ที่ 8 บ้านบือแนลาแล ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม 100%

คำขวัญโรงเรียน เรียนดี มีวินัย เน้นคุณธรรม

สีประจำโรงเรียน สีส้ม กรมท่า

หลักการ/แนวคิด 1. ทุกคนมีส่วนร่วม

2. ร่วมคิด ร่วมเสนอ ร่วมปฏิบัติ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านปล่องหอย เป็นคนดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ เชิดชูเกียรติภูมิ

วิสัยทัศน์ ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย โรงเรียนบ้านปล่องหอย มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้เด็กปฐมวัยเป็นคนดี เก่ง และมีความสุขในการเรียนรู้ ที่หลากหลายมีพัฒนาการตามวัยและตามมาตรฐานการเรียนรู้ อีกทั้งส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน พัฒนาครูในการใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

- เป้าหมาย 1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อธรรมชาติ
 2. ผู้เรียนรู้มีพัฒนาการตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรม
 ที่เด็กอาศัยอยู่
 3. ผู้เรียนได้รับความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจจากทุกคน
 4. เป็นการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาชีวิตไปสู่ความเป็น
 มนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม
 5. เด็กจะได้รับประสบการณ์เรียนรู้ที่สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้
 อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
 6. เป็นการเลี้ยงดู ให้การศึกษา ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญและความแตกต่าง
 ระหว่างบุคคลตามศักยภาพของนักเรียน
 7. จัดอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการแก่ครูผู้สอนระดับปฐมวัย เพื่อพัฒนา
 การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมองของเด็กปฐมวัย
 8. ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนทุกโรงเรียนในอำเภอมีส่วนร่วมใน
 การจัดกิจกรรมการใช้บริการของโรงเรียนศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

ความสำคัญของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ครอบครัว : แนวคิดสำคัญในการพัฒนาการศึกษา

ปลายทศวรรษที่ 1970 จนถึงต้นทศวรรษ 1980 แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของระบบครอบครัว ได้รับความสนใจ และกลายเป็นประเด็นทางออกพื้นฐานที่องค์กรวิชาชีพ ซึ่งทำงานกับปัญหาสังคมด้านต่างๆ ได้ระบุถึงและให้ความสำคัญทั้งนี้เนื่องจากทุกคนต่างตระหนักดีว่าครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สมาชิกทุกคนต่างมีความรัก ความผูกพันให้แก่กัน เป็นพลังในการให้ความช่วยเหลือและพิทักษ์ปกป้องกันและกัน อีกทั้งยังเป็นสถาบันเริ่มต้นในการที่สมาชิกใหม่ของครอบครัวจะได้เรียนรู้และผ่านการขัดเกลาทางสังคมอย่างเหมาะสม ในระยะนั้น นักวิชาชีพจากหลายสาขาต่างพากันศึกษาถึง บทบาทหน้าที่ของครอบครัวในด้านต่างๆ อย่างจริงจัง เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและนำไปสู่การป้องกันปัญหาในรูปแบบอื่นๆ ในส่วนวิชาชีพทางการศึกษานักการศึกษาต่างตระหนักดีถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กในหลายๆ ด้าน งานศึกษาวิจัยจำนวนมากระบุว่า ครอบครัวถือเป็นหน่วยทางสังคมที่สนิทสนมกับเด็กมากที่สุด มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของสมาชิกในครอบครัว มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาของเด็ก ความร่วมมือของครอบครัวในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของลูกหลานในโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การศึกษาของเด็กประสบความสำเร็จ

แต่เดิมเด็ก ๆ ในสังคมไทยเรียนรู้จากครอบครัว ซึ่งประกอบไปด้วย พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง เพื่อน พระ และสภาพตามธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่น ต่อมาเมื่อมีโรงเรียน

รัฐได้จัดการให้โรงเรียนเป็นสถาบันใหม่ที่มีบทบาทหน้าที่ในการกล่อมเกลาคเด็ก การกล่อมเกลาคในสมัยแรกตั้งโรงเรียนนั้นก็เป็นทั้งทางความรู้ และความประพฤติของใหม่ที่ได้ศึกษาก่อนต้องเรียนรู้อและระบบโรงเรียนมีอิทธิพลมาก ก็คือ ทักษะในการเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐประชาชาติ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาที่ระบบโรงเรียนแห่งชาติขยายตัวไปในพื้นที่ทั่วประเทศ ได้ส่งผลให้เด็กกลับถูกแยกออกจากครอบครัวและสถาบันดั้งเดิมของชุมชน เด็กๆ ต้องใช้เวลาอยู่กับตารางการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนมากขึ้น ยาวนานขึ้น เป็นการใช้เวลาที่เด็กเปลี่ยนผู้ปกครองจากพ่อแม่ไปเป็นการอยู่ภายใต้การปกครองของครู และโรงเรียน ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันการเรียนรู้อที่ถือว่าเป็นแหล่งความรู้ที่ครอบครัวและชุมชนไม่มีให้

แต่โรงเรียนไม่ใช่สถาบันการพัฒนาเด็กที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพียงสถาบันเดียว เพราะตลอดระยะเวลาที่รัฐมุ่งพัฒนาระบบการศึกษาของเด็กในโรงเรียนด้วยทรัพยากร เวลาและการลงทุนอย่างมหาศาล กลับพบว่าปัญหาของเด็กและเยาวชนยังมีมากขึ้นมีความซับซ้อนมากขึ้น และสิ่งสำคัญคือการเรียนรู้อในระบบโรงเรียนแต่เพียงด้านเดียวไม่สามารถช่วยให้เด็กมีความพร้อม มีความสามารถในการเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้อของเด็กจึงต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้อจากครอบครัวและชุมชนควบคู่ไปกับการเรียนรู้อจากโรงเรียน เป็นการเรียนรู้อที่บูรณาการความรู้คู่ไปกับการปฏิบัติและการแก้ปัญหาในวิถีชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้อในเชิงทักษะชีวิต จากประสบการณ์ ภูมิปัญญาเดิมของครอบครัวและชุมชน ซึ่งส่งผลให้บทบาทของครอบครัวในการมีส่วนร่วมทางการศึกษาเริ่มถูกประเมินคุณค่าใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษาเชื่อว่า ครอบครัวมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ และมีผลด้านบวกอย่างยิ่ง ต่อการให้ความช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวที่อ่อนแอ การเอาใจใส่ของครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกที่เป็นเด็กพิเศษ ความเชื่อมั่นในระบบครอบครัวและความรักความผูกพันที่มีต่อกันจะส่งผลให้เด็กๆ ที่ประสบปัญหา หรือขาดความพร้อมในด้านต่างๆ ได้รับการเอาใจใส่ หรือช่วยเหลืออย่างเหมาะสม และยังเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้ครูและโรงเรียนต่างต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ ที่มีต่อกลุ่มเด็กที่แตกต่างเหล่านี้ด้วย

สำหรับสังคมไทยในช่วงรอยต่อของการปฏิรูปการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้สิทธิและหน้าที่แก่ครอบครัวและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ครูไม่ใช่แหล่งความรู้เดียวที่จะมีความรู้และพัฒนาเด็กได้ มีแหล่งความรู้อื่นๆ อีกมากมายที่เป็นผู้ช่วยที่มีประสิทธิภาพของครู ซึ่งในที่นี้ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และเพื่อนๆ ของเด็ก ซึ่งเปรียบเหมือนเป็นแนวร่วมที่มีประสิทธิภาพของครู อย่างไรก็ตาม จากความเป็นจริงที่เกิดขึ้น พบว่า ครอบครัว อันได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองเองก็ยังไม่มีความพร้อมมากนัก ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กอย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีผลการศึกษากล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองในเชิงบวก ว่าเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อม

ที่บ้านให้เหมาะแก่การเรียนรู้ เป็นผู้ส่งเสริมเด็กให้ยอมรับวินัยและกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความพยายามในการทำงานหนักและทำงานได้สำเร็จ จนถึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้ภาระของครูดูง่ายขึ้น ส่งผลให้เด็กบรรลุประสิทธิภาพในการศึกษามากขึ้น แต่ความเป็นจริงก็คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองกลับไม่มีเวลาให้ลูก หลานของตน ส่วนใหญ่พวกเขา มุ่งในการประกอบอาชีพส่วนตัวของตนมากกว่า โดยไม่สนใจที่จะอบรมหรือสอนระเบียบวินัยให้แก่ เด็กๆ ตลอดจนไม่กระตุ้นให้เด็กๆ รักและเอาใจใส่ต่อการเรียน พวกเด็กๆ ยังสามารถที่จะทำอะไรก็ได้ ที่เขาต้องการ จนกลายเป็นปัญหาพฤติกรรมสืบเนื่องในระยะยาว ที่ไม่สามารถตามแก้ปัญหาได้ ในเวลาอันสั้น

ครอบครัว โรงเรียนกับความพร้อมในการพัฒนาเด็ก

สภาพของปัญหาที่เด็กๆ กำลังเผชิญในสังคม ทำให้ครอบครัวถูกเรียกร้องและถูกคาดหวังมากยิ่งขึ้นต่อการเข้ามาจัดการกับปัญหาของเด็ก ทั้งในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และการสร้างภูมิคุ้มกันตนเองทางสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครองจำนวนมากมีความต้องการและพร้อม จะให้ความร่วมมือ โรงเรียนและครูต่างก็ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ ดังกล่าว แต่ปัญหาความไม่พร้อมหลายด้านก็กำลังรออยู่เช่นกัน

การมอบอำนาจให้แก่โรงเรียนและสถานศึกษา เสมือนเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อบทบาทหน้าที่ของครอบครัวและชุมชน จากบทบาทเดิมในการให้การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตแก่ลูกหลาน กลายมาเป็นบทบาทหน้าที่ทางเศรษฐกิจและการดิ้นรนเรื่องอาชีพแทน ครอบครัวในปัจจุบัน กลายเป็นผู้เฝ้าดูโรงเรียนจัดการศึกษาให้แก่ลูกหลานอย่างห่างๆ โดยที่พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วม น้อยลงๆ สภาพดังกล่าวทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมรบทบาทเพียงผู้สังเกตการณ์วงนอก อาจจะมีการส่งเสียงบ่นหรือตำหนิครู และโรงเรียนบ้าง เมื่อพบปัญหาที่กระทบต่อลูกหลานของตน แต่ก็พร้อม ที่จะนำตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของลูกหลานอย่างแท้จริง

ไม่เพียงแต่ความไม่พร้อมของฝ่ายพ่อแม่ ผู้ปกครองเท่านั้น ผลการศึกษาวิจัย “การเตรียมพร้อมของบุคลากรในสถานศึกษาต่อความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน” จากวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหลายแห่งในสหรัฐอเมริกา พบว่า บุคลากรทางการศึกษามี การเตรียมความพร้อมที่น้อยมากในการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน สาเหตุสำคัญที่พบในการศึกษานี้ ได้แก่

1. ผู้บริหารและผู้นำสถานศึกษาส่วนมาก ตระหนักดีถึงความจำเป็นในการทำงาน ร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน มีความต้องการที่จะเตรียมบุคลากรที่ดีเพื่อ ภารกิจนี้

2. สถานศึกษาทั้งหมดเห็นความสำคัญของการร่วมมือ แต่บางครั้งก็ขาดการเตรียมการอย่างเพียงพอที่จะส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะขาดกลไกรองรับและขาดระบบสนับสนุนการทำงาน ความร่วมมือจึงไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

3. แนวโน้มของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชนมีมากขึ้น ขณะเดียวกันได้ส่งผลให้ผู้บริหาร ผู้นำสถานศึกษาตระหนักถึงความกดดันที่เพิ่มขึ้น ในการปรับตัวและเรียนรู้เกี่ยวกับความร่วมมือในรูปแบบใหม่ๆ ทักษะในการทำงานร่วมกัน ทั้งจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หน่วยงานในระดับท้องถิ่น และระดับรัฐ

4. การเปลี่ยนแปลงทิศทางไปสู่ความร่วมมือของแต่ละฝ่ายในระดับสูงมีความเป็นไปได้ แต่จำเป็นต้องใช้ความพยายามและการดำเนินการอย่างจริงจัง

5. การวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าเกิดช่องว่างทางความคิด ระหว่างผู้บริหารหรือผู้นำที่มีความเชื่อมั่นต่อแนวทางความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา กับผู้บริหารและผู้นำที่ไม่มีความเชื่อมั่นและไม่ยอมรับแนวคิดดังกล่าว และผลจากการยอมรับและความเชื่อมั่นที่แตกต่างกันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการพัฒนาการศึกษาที่ต่างกัน

6. การเตรียมการให้เกิดความร่วมมือของภาคีทั้ง 3 ส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ยังไม่เพียงพอ ขาดการส่งเสริม สนับสนุนอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้มีด้านดี คือ สามารถดึงความสนใจจากภาครัฐให้หันมาสนใจประสิทธิภาพของการศึกษา ให้ความสำคัญกับการเพิ่มคุณภาพของความร่วมมือ และคาดว่าจะนำไปสู่การเตรียมการที่พร้อมมากขึ้นในอนาคต

ผลการวิจัยดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสภาคณะเจ้าหน้าที่โรงเรียนประจำรัฐ ในสหรัฐอเมริกา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ได้เรียกร้องให้รัฐบาลแต่ละรัฐให้ความสนใจต่อการสนับสนุนความร่วมมือในเรื่องนี้มากขึ้น โดยขอให้โรงเรียนของรัฐจัดทำแผนความร่วมมือของพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรภาคเอกชน องค์กรชุมชน และดำเนินการจัดหาทุนเพื่อพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมอย่างเร่งรัด ขอเรียกร้องดังกล่าวมีผลให้ครอบครัว กลุ่มเพื่อนบ้าน ครู ผู้อาวุโสในชุมชน และผู้แทนของฝ่ายศาสนา ต่างคิดค้นรูปแบบการทำงานร่วมกันในแต่ละชุมชน และกิจกรรมส่วนใหญ่ได้แก่ การนิเทศงาน และการแนะแนวการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นของตน

ข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวในด้านหนึ่งมีแนวโน้มที่ใกล้เคียงกับสังคมไทยในความเห็นตัวของครอบครัว ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาการศึกษาของลูกหลานให้มากขึ้น ทั้งในระดับปริมาณและคุณภาพ แต่ในอีกด้านหนึ่งข้อค้นพบได้เตือนหรือส่งสัญญาณให้เราต้องเร่งทบทวนความพร้อมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู ผู้บริหารในโรงเรียนต่อความร่วมมือในรูปแบบใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อจะได้ตระหนักถึงสถานการณ์จริงและเห็นปัญหาหรือวางแผนป้องกันในอนาคต

แนวโน้มของปัญหาครอบครัว : ผลกระทบต่อการพัฒนาเด็ก

ผลจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้หลายฝ่ายตระหนักถึงการเผชิญปัญหาของครอบครัวว่าจะยังมีความหนักหน่วงและรุนแรงมากขึ้น อันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาเด็ก ๆ ในครอบครัว มีการศึกษาหลายชิ้นที่ระบุถึงแนวโน้มของปัญหาครอบครัวอันเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญของบ้านและจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็กมากขึ้น ได้แก่

1. อัตราการเพิ่มของครอบครัวพ่อหรือแม่คนเดียว
2. อัตราการเพิ่มของแม่ที่ทำงานนอกบ้าน
3. ขนาดของครอบครัวที่เล็กลงเรื่อย ๆ
4. การทอดทิ้งเด็กและการทารุณกรรมเด็กในครอบครัวมีมากขึ้น
5. อัตราการเพิ่มของครอบครัวที่ตั้งใจไม่มีบุตร
6. เด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยก และถูกเลี้ยงดูด้วยปู่ย่า ตายายมากขึ้น
7. อัตราการเพิ่มของเด็กที่อยู่ในครอบครัวหย่าร้างที่มากกว่าหนึ่งครั้ง
8. เด็กที่ขาดพ่อแม่มีมากขึ้น
9. การเพิ่มของหญิง ชาย ที่อยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน
10. การเพิ่มของเด็กที่ต่างวัฒนธรรม และสัมพันธ์กันภายใต้วัฒนธรรมใหม่ที่เท่า-

เทียมกัน

11. การเพิ่มขึ้นของอิทธิพลสื่อ
12. การขาดความช่วยเหลือและสนับสนุนจากเครือญาติ
13. การเพิ่มขึ้นของครอบครัวที่พ่อ เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียว
14. การเพิ่มของอัตราอาชญากรรมที่รุนแรงต่อเด็ก

แนวโน้มปัญหาในครอบครัวดังกล่าว จะกลายเป็นปัจจัยที่คุกคามเด็กมากขึ้น และจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเด็กทั้งทางอารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ดังนั้นในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษาเด็ก จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะเข้าใจความคิด แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูให้มีคุณภาพมากขึ้น พ่อแม่ต้องยอมรับสภาพความสามารถของเด็ก และพยายามช่วยให้เด็กได้พัฒนาในสิ่งที่เด็กทำได้เหมาะสมกับวัย พ่อแม่ควรมีความรู้เกี่ยวกับเด็กเช่นเดียวกับครู มีความเข้าใจและมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเช่นเดียวกับโรงเรียน จะทำให้การจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า ในช่วงวัยเริ่มต้นของเด็กนั้น แหล่งที่เด็กจะได้เรียนรู้และพัฒนาตัวเองเป็นแห่งแรกคือบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดอันดับแรกของเด็ก ส่วนโรงเรียนและครูนั้นเป็นสถาบันสำคัญอันดับสอง ซึ่งจะช่วยเหลือหล่อหลอมให้เด็กแต่ละคนได้เจริญเติบโตและพัฒนาไป

ตามเอกัตภาพ โดยมีเป้าหมายสูงสุดว่า เด็กทุกคนเหล่านั้นจะเติบโตขึ้นไปเป็นทรัพยากรอันมีค่าของสังคมและประเทศชาติต่อไป

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหลายหมวด หลายมาตรา เช่น ในหมวดหลักการสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ที่จะให้สังคม ชุมชน และท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8 (2)) นอกจากนี้ยังมีให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 9 (2)) ให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา ในมาตรา 9 (5) ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ได้มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 12) หมวดการจัดการศึกษา กำหนดให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (มาตรา 24) ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสารของหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น (มาตรา 27) นอกจากนี้สถานศึกษายังมีหน้าที่ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารเพื่อพัฒนาชุมชน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน (มาตรา 29) ส่วนหมวดการบริหารและการจัดการศึกษา ได้กำหนดให้มีองค์กรคณะบุคคลในการบริหารและจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา โดยให้มีตัวแทนองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ อยู่ในองค์กรคณะบุคคลนั้น (มาตรา 32-35, 38, 40) นอกจากนี้ชุมชนและท้องถิ่นยังมีบทบาทให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่า เกี่ยวข้องกับภารกิจสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษานั้น (มาตรา 50) หมวดครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้หน่วยทางการศึกษาระดมทรัพยากรทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคล ในชุมชน และท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา (มาตรา 57) หมวดทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้วยงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ชุมชน ท้องถิ่น มาใช้จัดการศึกษา โดยอาจเป็นผู้จัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและ

ทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น (มาตรา 61)

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” เป็นคำในภาษาไทยที่บัญญัติขึ้นตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Participation นักบริหารและท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้ เป็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาศึกษา และพิจารณาให้เข้าใจ ดังนี้

วิทวัส แก้วทรง (2541: 21) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการจัดการท้องถิ่น การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติการ ในการมีส่วนร่วมจัดการบริหารผลประโยชน์ของชุมชน การประเมินผล และสนับสนุนให้ ประชาชนในชุมชนมีความคิดริเริ่ม มีความตื่นตัว ในการพัฒนาท้องถิ่นแล้วแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น

นดา ดำริห์เลิศ (2542: 21) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ ประชาชนมีการปฏิบัติร่วมกันในการพัฒนาชุมชน โดยความสมัครใจในลักษณะของการร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษา และร่วมรู้สึกเป็นเจ้าของ

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542: 18) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิด โอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมโดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจสภาพ ปัจจุบันปัญหาการกำหนดความต้องการ การตัดสินใจ และปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามผล การดำเนินงานนั้นๆ ด้วย

อังศิธร พวงแพ (2544: 18) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคล ร่วมมือกัน ร่วมทำ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ร่วมประเมินผลงานในการทำกิจกรรม ร่วมกัน พัฒนางานให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพที่ดีขึ้นและมีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของ ชุมชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในฐานะเป็นส่วนหนึ่ง ของชุมชน และท้องถิ่น ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยร่วมแสดง ความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่พ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมกันพิจารณากำหนดปัญหา ความต้องการ ของประชาชน ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหา หาแนวทางพัฒนาโรงเรียน

2. ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วม ได้มีการจำแนกลักษณะหรือประเภทของการมีส่วนร่วม ที่แตกต่างกัน ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกได้ ดังนี้

ชูชาติ พวงสมจิตร (2540: 19) ได้จำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ตลอดจนการตัดสินใจกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นตอนเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ แนวทางการดำเนินงานและกำหนดทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงาน และประสานงาน ตลอดจนดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล เป็นขั้นของการเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ อาจเป็นการประเมินผลย่อยเพื่อดูความก้าวหน้าของการดำเนินงาน หรือการประเมินผลรวมสรุปรวบยอด

อุทัย บุญประเสริฐ (2542: 1-4) ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ ในการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาในประเทศไทย ปัจจุบันนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” การดำเนินงานตามนัยดังกล่าว จะเป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมุ่งหวังให้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้อง และเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542: 25) แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ไม่มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมเลย/มีส่วนร่วม น้อยที่สุด

ระดับที่ 2 ร่วมรับรู้ หมายถึง มีส่วนรับรู้รับทราบการปฏิบัติกิจกรรม แต่ไม่มี ส่วนปฏิบัติและร่วมคิด/ มีส่วนร่วมน้อย

ระดับที่ 3 ร่วมทำ หมายถึง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมทำกิจกรรมตามที่ได้รับ มอบหมาย/มีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับที่ 4 ร่วมคิด/ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมแต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติ/มีส่วนร่วมมาก

ระดับที่ 5 ร่วมทำ/ร่วมคิด/ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะตัดสินใจและร่วมปฏิบัติกิจกรรมนั้นด้วย/มีส่วนร่วมมากที่สุด

อังคิธร พวงแพ (2544: 22) การร่วมมือของบุคคลหรือคณะบุคคลในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การดำเนินการ การปฏิบัติงานตามแผนงานการปรับปรุงแก้ไข สามารถร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมคิด ดำเนินการ ร่วมจัดทำงานตามแผนงานกิจกรรม มีการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับงานต่างๆ และมีการประเมินผลงาน ว่ามีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร ต้องพัฒนาปรับปรุงอะไรบ้างซึ่งทุกคนต้องร่วมกันอย่างจริงจัง มีความรับผิดชอบ

3. ขอบข่ายการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา

3.1 การวางแผน ความหมายของการวางแผน คือ กระบวนการในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการว่าจะทำอย่างไรให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น หากจะกล่าวในแง่ของสถานการณ์การวางแผนเป็นกระบวนการในการเผชิญกับความไม่แน่นอน โดยการกำหนดการกระทำขึ้นล่วงหน้า เพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกัน 2 อย่างคือ จุดหมายปลายทางกับวิธีการ จุดหมายปลายทางก็คือจะทำอะไร วิธีการก็คือจะทำอย่างไร ได้มีผู้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ดังนี้

อนันต์ เกตุวงศ์ (2541: 1) การวางแผน คือ การตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกทางเลือกที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็วัตถุประสงค์หรือการกระทำ โดยทั่วไปจะเป็นการถามว่าจะทำอะไร ทำไมต้องทำ ใครบ้างเป็นผู้กระทำจะกระทำเมื่อใด กระทำที่ไหนบ้าง และกระทำกันอย่างไร เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545: 2) ได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ว่า การวางแผน คือ งานทุกด้านขององค์กรที่ได้กำหนดขึ้นอย่างมีเหตุผล แผนเป็นระเบียบวิธีหรือขั้นตอนที่เป็นระบบซึ่งบุคลากรใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางดำเนินงานขององค์กร ขณะที่ สมเดช สีแสง (2540: 38) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผน คือ การตัดสินใจล่วงหน้าของหน่วยงานว่าจะต้องการผลสำเร็จอย่างไร และคิดล่วงหน้าจะดำเนินการอย่างไรให้งานสำเร็จ และ จำรัส นองมาก (2544: 51) ได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ว่า เป็นการคาดการณ์ และการแก้ไขปัญหาล่วงหน้า โดยการนำความรู้ประสบการณ์ของคนมาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การคิดเตรียมการล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร

สรุปได้ว่า การวางแผน คือ แนวทางการกระทำที่กำหนดไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการกระทำ เพื่อให้เกิดผลดีต่องานองค์กรประสบผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์ในการวางแผน

1. การวางแผนทำให้รู้ทิศทางในการดำเนินงาน เมื่อผู้ปฏิบัติงานรู้ทิศทางการทำงานก็สามารถประสานงานกัน รู้ว่าควรทำอะไรและทำอย่างไรจะได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หากไม่มีการวางแผน นอกจากไม่รู้ว่าจุดหมายปลายทางอยู่ที่ไหนแล้วก็ยังก่อให้เกิดการสูญเสียหรือสิ้นเปลืองทรัพยากรอีกด้วย

2. การวางแผนทำให้ลดความไม่แน่นอน สามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงอันอาจเกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงขณะเดียวกันก็เตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

3. การวางแผนทำให้ลดความเสียหายการซ้ำซ้อนกันของงานที่ทำ เนื่องจากการวางแผน ทำให้รู้ทั้งวิธีการและเป้าหมายของงานจึงทำให้มีความชัดเจนในการทำงาน รู้ว่ากิจกรรมใดควรทำก่อนหลังอย่างไร การซ้ำซ้อนและการสิ้นเปลืองจึงไม่เกิดขึ้น

4. การวางแผนทำให้รู้มาตรฐานในการควบคุม หน้าที่ขั้นสุดท้ายของการบริหารคือ การควบคุมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด กิจกรรมที่สำคัญของการควบคุมคือมาตรฐานที่ให้เปรียบเทียบกับปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริง การวางแผนจึงกำหนดมาตรฐานได้แน่นอนชัดเจนว่าต้องให้ได้ผลงานอย่างไร

องค์ประกอบของการวางแผน การวางแผนมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การวางแผนสิ่งที่สำคัญ คือ การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางของการกระทำ ถ้าไม่มีความชัดเจนอาจมีปัญหาในการปฏิบัติและมีผลต่อเนื่องถึงการประเมินด้วย

2. ประกอบด้วยกลยุทธ์หรือวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ การวางแผนจะต้องมีการกำหนดแนวทางหรือวิธีการในการปฏิบัติ หรือบอกรายละเอียดในการปฏิบัติ

3. มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ การวางแผนจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลอย่างถี่ถ้วนรอบคอบว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้

ประเภทของการวางแผน การวางแผนอาจจำแนกประเภทได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กรที่ใช้ประโยชน์จากการวางแผน สรุปได้ดังนี้

1. องค์กรขนาดเล็ก การวางแผนประเภทไม่เป็นทางการ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้มีอำนาจสูงสุด เป็นลักษณะการใช้วิจารณญาณ และประสบการณ์ส่วนตัว

2. องค์กรขนาดใหญ่ การวางแผนจะมีรูปแบบเป็นทางการ แผนจะเป็นลายลักษณ์อักษร การวางแผนมีลักษณะเป็นแผนกลยุทธ์

สรุป ประเภทของการวางแผนจะขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กรเป็นสำคัญ ยิ่งองค์กรมีขนาดใหญ่ หรือมีคู่แข่งมาก การวางแผนจะต้องการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบรัดกุมเพื่อให้องค์กรเจริญเติบโต และดำรงอยู่ได้

ความสำคัญของการวางแผน การวางแผนเป็นกระบวนการสำคัญของการบริหาร เพื่อให้งานในองค์กรนั้นสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่ง อนันต์ เกตุวงศ์ (2541: 8-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผน โดยสรุปไว้ว่า

1. การวางแผนเป็นหน้าที่อันดับแรกของผู้บริหาร เพราะว่าผู้บริหารมีหน้าที่ในการวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุมซึ่งแผนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ว่ามีความสำคัญอันดับแรก

2. การวางแผนและแผนเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญ ผู้ปฏิบัติตามแผนสามารถศึกษาเรียนรู้ขั้นตอน กระบวนการทำงานจากแผนงานก่อนลงมือปฏิบัติ ดังนั้นแผนจึงมีความจำเป็นมากต่อผู้ปฏิบัติ

3. แผนและการวางแผน เป็นตัวกำหนดทิศทาง และความรู้สึก ในเรื่องความมุ่งหมายสำหรับองค์กรในการปฏิบัติงานทุกคนได้รู้ นอกจากนี้แผนยังเป็นกรอบในการตัดสินใจให้แก่ผู้ปฏิบัติได้

4. แผนและการวางแผน ช่วยให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมองไปในอนาคตและเห็นโอกาสที่จะแสวงหาผลประโยชน์ หรือการกระทำต่างๆ ให้สำเร็จได้ นอกจากนี้ยังสามารถมองเห็นอุปสรรคและปัญหา จึงทำให้สามารถหาทางแก้ไขได้

5. การตัดสินใจที่มีเหตุผล การวางแผนนั้นจะมีการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ไว้ล่วงหน้าการตัดสินใจนั้นต้องมีทฤษฎี แนวความคิด และหลักการสถิติ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสม การวางแผนจึงเป็นการศึกษาล่วงหน้าเพื่อการตัดสินใจ

6. การวางแผนเป็นเรื่องการเตรียมการไว้ล่วงหน้า เมื่อมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายตามความต้องการ แล้วก็สามารถกำหนดกิจกรรม ทรัพยากร ควบคุมการปฏิบัติงานให้งานบรรลุเป้าหมายไว้ล่วงหน้าได้ เมื่อมีการพิจารณาจากแผนอย่างละเอียดทุกขั้นตอนแล้วก็สามารถนำไปปฏิบัติได้

7. การวางแผนมีส่วนช่วยให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ได้มาก เนื่องจากในโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ มนุษย์จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของคน ดังนั้นการวางแผนเป็นการเตรียมการเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

8. การวางแผนเป็นตัวนำของการพัฒนา แผนเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและกิจกรรม เป็นการตัดสินใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ

ส่วน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542: 110-111) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนไว้ ดังนี้

1. ประโยชน์ของการวางแผนในการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์
2. ลักษณะเด่นของการวางแผน การวางแผนเป็นการปฏิบัติสำหรับการจัดองค์กร การทำหน้าที่ชักนำ และควบคุมให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3. ความหลากหลายของการวางแผน เป็นลักษณะของการวางแผนมีความแตกต่างกันไปตามอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร และการวางแผนมีในทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงในการกำหนดนโยบาย จนถึงระดับปฏิบัติก็มีการวางแผน

4. ประสิทธิภาพของแผน แผนที่มีประสิทธิภาพ คือ แผนที่สามารถกำหนด และปฏิบัติตามแผน เพื่อให้มีการใช้ต้นทุนและปัจจัยอื่นๆ เหมาะสมกับผลผลิต

สำหรับ เสวานิตย์ ชัยมุสิก (2545: 4-5) ก็ได้ให้ความสำคัญของแผนไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้หน่วยงานสามารถเตรียมรับสถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เป็นแนวปฏิบัติในการตัดสินใจ และการปฏิบัติของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ

3. ช่วยให้การใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า

4. เป็นพื้นฐานของการควบคุม ตรวจสอบในการปฏิบัติงาน

สรุป การวางแผนมีความสำคัญในการกำหนดทิศทาง หรือแนวทางปฏิบัติงาน ขององค์กรล่วงหน้า เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้ทรัพยากร และสามารถทำนายอนาคตของหน่วยงานได้

ขั้นตอนกระบวนการวางแผน กระบวนการวางแผน หมายถึง ขั้นตอนในการวางแผนตั้งแต่ต้นจนจบว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ก่อนหลังอย่างไร ดังที่ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542: 118 -121) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการวางแผน ประกอบด้วยการพัฒนาภารกิจขององค์กร การกำหนด เป้าหมาย และการสร้างแผน มีขั้นตอนปฏิบัติคือ ผู้บริหารเริ่มต้นโดยการกำหนดภารกิจโดยใช้ ภารกิจในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร และจัดทำแผนเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายส่วนขั้นตอน ในการวางแผน หมายถึง ลำดับขั้นตอนของการวางแผน มีดังนี้

1. การคำนึงถึงโอกาส เป็นการพิจารณาถึงโอกาสจากสิ่งแวดล้อมภายใน และภายนอกองค์กร โดยผู้บริหารต้องเริ่มต้นวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร

2. กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดผลลัพธ์ และความคาดหวัง สดท้ายของสิ่งที่ต้องการจะเป็น

3. คำนึงถึงข้อสมมุติในการวางแผน หรือการพัฒนาข้อสมมุติเป็นการสร้าง ข้อกำหนดขอบเขต การคาดคะเนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของการวางแผน

4. กำหนดทางเลือกต่างๆ เป็นการกำหนดทางเลือกหรือการสำรวจทางเลือก ที่เหมาะสม ผู้วางแผนต้องสำรวจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด

5. การเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆโดยคำนึงถึงเป้าหมายที่ต้องการ หรือ การประเมินทางเลือก เป็นการประเมินทางเลือกโดยวิเคราะห์จากจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสในแต่ละ ทางเลือก

6. การเลือกทางเลือก เป็นขั้นตอนการยอมรับทางเลือกที่ดีที่สุด

7. การสร้างแผนสนับสนุน เป็นการกำหนดหรือสร้างแผนที่สนับสนุนแผนงานหลัก

8. แผนตัวเลขโดยจัดทำงบประมาณ ขั้นนี้เป็นการกำหนดงบประมาณ

คุณลักษณะของการวางแผนที่มีประสิทธิภาพนั้น เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545: 5-6)

ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. มีความยืดหยุ่นสูง ควรให้ลักษณะของความยืดหยุ่น เพราะว่าต้องปรับเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์
2. มีความครอบคลุม ควรมีลักษณะของการบูรณาการในกิจกรรมเป้าหมายให้สัมพันธ์กัน

3. มีความชัดเจน มีการกำหนดแผนไว้ชัดเจน
4. มีการกำหนดระยะเวลาของแผน กำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดให้ชัดเจน
5. มีรูปแบบ มีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ
6. มีเหตุผล แผนมีการกำหนดขึ้นอย่างมีเหตุผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
7. มีการมุ่งสู่นาคต การวางแผนในอนาคต
8. มีความสอดคล้อง กับเป้าหมายวัตถุประสงค์

สรุป การวางแผน เป็นขั้นตอนของการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ กล่าวคือ จะทำอย่างไร นโยบายที่กำหนดขึ้นจึงจะเป็นจริง และเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ มีวิธีการอย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องในอนาคต จึงต้องมีการวางแผน เพื่อให้การดำเนินงานนั้นสำเร็จลุล่วงได้ นอกจากนี้แล้วการวางแผนที่ดีนั้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางแผน

3.2 การประสานงาน การวางแผนเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เนื่องจากหน่วยงานขององค์กรได้แบ่งโครงสร้างออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ หลายหน่วยงาน ซึ่งยังเป็นองค์กรขนาดใหญ่แล้ว โครงสร้างยิ่งใหญ่ และมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การประสานงาน ยิ่งมีความสำคัญมากเป็นเงาตามตัว ดังนั้นผู้บริหารที่มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และมีกระบวนการปฏิบัติงานที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยอาศัยหลักการประสานงานที่ดี การประสานงานมีความหมายหลายประการ ดังที่ บรรยงค์ โตจินดา (2542: 187) ได้ให้ความหมายของการประสานงานไว้ว่า การประสานงานหมายถึง การที่ผู้บริหารดำเนินการให้ผู้ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกัน การประสานงานเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งในการบริหาร ผู้บริหารต้องประสานคน ประสานกิจกรรม และประสานทรัพยากรเข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของงาน ขณะที่ เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2545: 350) ได้ให้ความหมายของการประสานงานไว้ว่า การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบวิธีการทำงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน ไม่ขัดแย้งกัน และ สมิต สัชฎุกร (2551: 14-15) ได้ให้ความหมายของการประสานงานไว้หลายแง่มุมดังนี้

การประสานงาน หมายถึง วิธีซึ่งคนจำนวนมากร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตกลงกันไว้

การประสานงาน หมายถึง การกำหนดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในขณะเดียวกันก็มีการแบ่งกิจกรรม มอบหมายงานให้ทำ

การประสานงาน หมายถึง กระบวนการและแบบแผนการดำเนินงานของกลุ่มและเอกภาพของการกระทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

การประสานงาน หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มทำงานร่วมกัน โดยมีความสามัคคีกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบวิธีการทำงานเพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ร่วมกันปฏิบัติงาน ไม่ซ้ำซ้อนขัดแย้งกัน ทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์กร

วิลาวรรณ รพีพิศาล (2550: 135) กล่าวว่าพื้นฐานที่อยู่ในกระบวนการบริหารจัดการต่างๆ จะดำเนินไปด้วยความราบรื่นนั้น ต้องมีการประสานงานที่ดี ด้วยเหตุนี้เองเขาจึงได้เสนอหลักการประสานงานที่จำทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การประสานงานจะต้องเริ่มต้นจากการวางแผนและการจัดทำนโยบาย
2. การประสานงานจะต้องติดต่อโดยตรงกับบุคลากร
3. การประสานงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ในองค์กร
4. การประสานงานเป็นกระบวนการปฏิบัติที่มีความต่อเนื่อง

จากคำกล่าวข้างต้น การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบการทำงานเพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันทำงานร่วมกันโดยไม่ขัดแย้งหรือเหลื่อมล้ำกัน เพื่อให้งานดำเนินการไปอย่างราบรื่นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานมีความสำคัญ และเปรียบเสมือนฟันเฟืองของเครื่องจักรที่มีความเหมาะสมกลมกลืนกัน ทำให้เครื่องจักรทุกชิ้นทุกส่วนทำงานอย่างราบรื่น องค์กรหรือหน่วยงานที่ขาดการประสานงานก็เหมือนเครื่องจักรที่ฟันเฟืองชำรุดดำเนินงานไม่ราบรื่นส่งผลให้เครื่องจักรพังทลาย ดังนั้นในหน่วยงานการประสานงานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะประสานหน่วยงาน ต้องประสานคน จะประสานคน ต้องประสานใจด้วย ส่วนคำว่า "ประสิทธิผล" (Effectiveness) เป็นเรื่องของผลลัพธ์หรือผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ งานมีคุณภาพดีหรือไม่ ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ตรงตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ก็ถือว่างานนั้นบรรลุประสิทธิผล แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการประสานในองค์กรและระหว่างองค์กรควรคำนึงถึงทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กันไปด้วย

กรอบการประสานงาน ผู้บริหารต้องวางกรอบการประสานงานไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้การประสานงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สาคร สุขศรีวงศ์ (2550: 141-142) ได้วางกรอบของการประสานงานที่จำเป็น ได้แก่

1. ผู้ประสานงานเมื่อหน่วยงานต่างๆ หรือบุคคลต่างๆ ในองค์กรจำเป็นต้องประสานงานกัน ผู้บริหารควรกำหนดให้มีผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นผู้ประสานงาน โดยกำหนด

เพียง 1 คน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานในส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน หรือกำหนดให้แต่ละหน่วยงาน มีบุคคลทำหน้าที่เป็นจุดติดต่อระหว่างหน่วยงาน หรือในกรณีที่หน่วยงานต่างๆ จำเป็นต้องติดต่อประสานงาน ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกัน องค์กรอาจจำเป็นต้องกำหนดให้แต่ละหน่วยงานตั้งตัวแทนทำหน้าที่เป็นกรรมการประสานงานเพื่อจัดการงานให้สำเร็จ ล่วงตามที่กำหนดเป็นครั้งคราว หรือหากกรณีที่หน่วยงานต่างๆ จำเป็นต้องมีการประสานงานกันเป็นประจำ องค์กรอาจตั้งหน่วยงานขึ้นเป็นการเฉพาะได้

2. บทบาทและความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบให้กับผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ตัดสินใจแก้ปัญหาและผู้ประสานงานเข้าใจบทบาทของแต่ละบุคคล ส่วนใหญ่ผู้ประสานงานจะทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนด้านข้อมูล ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติงานหรือตัดสินใจแก้ปัญหา หากผู้บริหารประสงค์ให้ผู้ประสานงานทำหน้าที่อื่นนอกจากการประสานงานจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบให้ชัดเจน

3. กฎและระเบียบที่จำเป็น การประสานงานแนวตั้งภายในองค์กร มักเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เนื่องจากผู้บริหารแต่ละลำดับชั้นจะทราบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตนเอง ในการรับคำสั่งหรือรายงานการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปอย่างชัดเจน แตกต่างจากการประสานงานแนวราบ ซึ่งบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นต้องประสานงานกันต่างไม่มีอำนาจหน้าที่เหนือหน่วยงานอื่นๆ ดังนั้นการจะทำให้การประสานงานแนวราบเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้บริหารควรกำหนดกฎหรือระเบียบตลอดจนมอบอำนาจหน้าที่ที่จำเป็นให้แก่ผู้ประสานงาน เพื่อให้การประสานงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

หลักในการประสานงาน การประสานงานจะสัมฤทธิ์ผลต้องยึดถือหลักการสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ การประสานงานที่ดีจะต้องเริ่มต้นด้วยการวางแผนที่ดี กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบาย กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตามกระบวนการทำงาน กำหนดเวลาและสถานที่ ตลอดจนผู้รับผิดชอบเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่าในวันเวลาใดใครจะทำอะไรที่ไหน และทำอย่างไร เป็นการสะดวกแก่ทุกฝ่าย ในการติดต่อประสานงาน

2. จัดให้มีระบบของความร่วมมือที่ดี ต้องทำให้เกิดการยอมรับระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันมีน้ำใจไมตรีต่อกัน อันจะเป็นผลให้งานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ตรงตามเป้าหมาย

3. จัดให้มีระบบการสื่อสารที่ดี การติดต่อสื่อสารระหว่างกันภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงาน ต้องมีการกำหนดตัวบุคคล สถานที่ติดต่อ วัน เวลาและเครื่องมือที่จะใช้ในการสื่อสารทั้งจะต้องจัดให้มีระบบสื่อสารจากบนสู่ล่าง จากล่างสู่บนและในระดับเดียวกันอย่างเหมาะสม

4. จัดให้มีการประสานวัตถุประสงค์และนโยบาย การที่จะทำให้เกิดเอกภาพในการประสานงาน ต้องทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ว่าจะประสานงานให้เกิดผลอย่างไร มีนโยบายที่

กำหนดขึ้นไว้เป็นหลักการ เพื่อใช้เป็นกรอบหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน อันจะเป็นผลให้ประสานงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน และสอดคล้องต้องกันทั้งจังหวัดและเวลา

5. จัดให้มีระบบความสัมพันธ์ที่ดี ผู้ร่วมงานต้องมีความไว้วางใจกัน จึงต้องจัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำความคุ้นเคยกันบ้างเว้นแต่จะเป็น การประสานงานในทางลับที่มีรหัสเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน เพื่อให้มีความไว้วางใจกัน

6. จัดให้รู้สิ่งที่จะต้องประสานงานให้ชัดเจน การที่ผู้ร่วมงานได้รู้ชัดว่างานจะต้อง ประสานงานในเรื่องใด มีสิ่งใดที่จะต้องประสาน ทำให้การประสานงานมีความครอบคลุมครบถ้วน ไม่ขาดตกบกพร่องมีความสอดคล้องทั้งกิจกรรมและจังหวัดเวลา

7. จัดให้รู้รูปแบบและวิธีการประสานงาน การประสานงานภายในหน่วยงาน เดียวกัน อาจไม่มีรูปแบบหรือพิธีการมาก ผู้ร่วมงานมีความรู้จักคุ้นเคยกันอยู่แล้ว แต่การประสานงาน ระหว่างหน่วยงานจะต้องกำหนดให้รู้รูปแบบ และวิธีการในการปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง

วิธีการประสานงาน พิจารณาได้ 2 วิธีดังที่ สมคิด บางโม (2546: 191-192) กล่าวไว้ดังนี้

1. การประสานงานภายในองค์กร กระทำได้โดย
 - 1.1 จัดทำแผนภูมิการจัดองค์การและกำหนดหน้าที่การทำงานให้ชัดเจน โดยจัดทำทุกระดับและให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน
 - 1.2 จัดระเบียบงานเป็นเครื่องมือช่วยการประสานงานเพื่อขจัดงานที่ ซ้ำซ้อนและยึดถือเป็นมาตรฐานการทำงาน จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า
 - 1.3 จัดระบบการสื่อสารภายในให้มีประสิทธิภาพ สะดวกที่จะติดต่อ
 - 1.4 ใช้คณะกรรมการเป็นที่ปรึกษาหรือกลั่นกรองงาน การประสานงาน จะดีขึ้น เพราะคณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลลง 14 จากหลายฝ่าย
 - 1.5 จัดการฝึกอบรมเพื่อให้การประสานงานดีขึ้น
 - 1.6 มอบอำนาจให้ผู้บริหารชั้นรองลงไปได้ใช้ดุลยพินิจตามสมควร
 - 1.7 จัดการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ เพราะการติดต่อที่เป็นทางการ มักจะล่าช้า
2. การประสานงานระหว่างองค์กร กระทำได้โดย
 - 2.1 ตั้งคณะกรรมการผสมหรือคณะกรรมการกลาง โดยมีตัวแทนจาก องค์กรต่างๆ ร่วมเป็นกรรมการ จะช่วยกลั่นกรองและขจัดความขัดแย้งลงได้มาก เช่น คณะกรรมการประสานงานระหว่างกระทรวง หรือระหว่างกรม เป็นต้น
 - 2.2 กำหนดสิทธิและหน้าที่ระหว่างองค์กรให้ชัดเจน จะลดปัญหา ความซ้ำซ้อนและการก้าวก่ายหน้าที่การงานลง

2.3 ใช้วิธีการงบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรต่างๆ อย่างเหมาะสมและได้สัดส่วน โดยพิจารณาจากหน้าที่การงานมากน้อยของแต่ละองค์กร

ประโยชน์ของการประสานงาน การประสานงานในองค์กร เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นด้วยความร่วมแรงร่วมใจจากฝ่ายต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ดังที่ วิลาวรรณ รพีพิศาล (2550: 137) กล่าวดังนี้

1. ช่วยลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน
2. ช่วยขจัดปัญหาการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน
3. ช่วยให้บุคลากรและทุกฝ่ายทราบถึงข้อเท็จจริงของหน่วยงานที่จะติดต่อหรือปฏิบัติงานร่วมกัน
4. ช่วยให้เกิดเอกภาพในการปฏิบัติงาน
5. ช่วยให้เกิดการประหยัดในเรื่องการใช้ทรัพยากรทางการบริหาร
6. ช่วยสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน เพื่อเป็นพลังสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากประโยชน์ดังกล่าวแล้ว ผลสืบเนื่องคือ การเกิดแนวคิดและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้ในองค์กร และช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติดีขึ้น ผู้บริหารได้รับทราบถึงความคิดเห็นของลูกน้อง ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการบริหารงานแนวใหม่ แบบที่เรียกกันว่า การบริหารจากระดับล่างสู่ระดับบน หรือการบริหารที่ลดขั้นตอนการสั่งการแบบแนวราบ

สรุปว่า การประสานงานเป็นกระบวนการของการบริหารงาน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อมาทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระยะเวลาที่กำหนด โดยนำความสามารถของผู้ปฏิบัติงานเข้ามาทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นด้วยความร่วมมือกันของบุคลากร โดยผ่านกระบวนการของกลุ่ม ซึ่งการทำงานจะได้ไม่เกิดการซ้ำซ้อนและไม่ขัดแย้งกันเกิดขึ้นภายในองค์กรและบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้ไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกันภายในระยะเวลาที่กำหนดและเพิ่มประสิทธิภาพต่อผู้ปฏิบัติงาน

3.3 การจัดสรรทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากรเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการศึกษา มีได้หลากหลายไม่ได้จำกัดเฉพาะเงินเท่านั้นแต่หมายถึงทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนทั้งหมด ภูมิปัญญาชาวบ้านทรัพยากรธรรมชาติแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาได้ ดังที่ คอลเวล และ สปีง์ (รุ่ง แก้วแดง. 2546: 108; อ้างอิงจาก Caldwell and Spinks. มปป: 156) ได้ให้ความหมายของ ทรัพยากรไว้ว่า ทรัพยากร คือ ความรู้ เทคโนโลยี อานาจ วัสดุ อุปกรณ์ คน เวลา การประเมินข้อมูล นอกจากนี้ รุ่ง แก้วแดง (2546: 108) ได้ให้ความหมายของ ทรัพยากรไว้ว่า ทรัพยากร หมายถึง ความรู้ทุกเรื่องที่มีในชุมชนรวมไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ทรัพยากรที่เป็นตัวเงิน คือ เงินงบประมาณที่ได้รับจากรัฐ และชุมชนอีกประเภทหนึ่งคือทรัพยากรที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ ความคิด คำแนะนำ ภูมิปัญญา เป็นต้น

การจัดสรรทรัพยากร หมายถึง การจัดหา จัดมอบ หรือ จัดแบ่งทรัพยากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานบริหารงานคุณภาพบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญต่อไปนี้

1. ความต้องการใช้ทรัพยากรต้องจัดสรรจำนวน ขนาด คุณภาพ และคุณลักษณะของทรัพยากรให้เหมาะสมตรงกับความต้องการของหน่วยงานในการสร้างผลงานคุณภาพ
2. ระยะเวลาของการใช้ทรัพยากร หรือ การจัดหา มีความเหมาะสม
3. การเพิ่มปริมาณ คุณภาพ หรือ ประสิทธิภาพของทรัพยากร เพื่อใช้ในกระบวนการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง
4. มีการวางแผนจัดสรรทรัพยากรทั้งระยะยาว ตามแผนการขยายงาน และแผนระยะสั้น หรือแผนกลยุทธ์
5. การจัดทำแผนงบประมาณต้องมีความสอดคล้องกับแผนการจัดสรรทรัพยากร เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรดำเนินการได้
6. การจัดสรรทรัพยากรต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งภายในองค์กร และภายนอก คือ สิ่งแวดล้อม
7. การจัดสรรทรัพยากรต้องคำนึงถึงความประหยัด เพราะต้นทุนการผลิตต่ำได้สินค้าราคาต่ำ ลูกค้าพอใจ
8. มีระบบประเมินผลการจัดสรรทรัพยากร และการใช้ทรัพยากรเป็นระยะ ส่วนสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545: 100-102) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรชุมชนไว้เป็น 6 ประเภท คือ
 1. วัฒนธรรมชุมชน เป็นสิ่งที่ผูกพันแนบแน่นกับชีวิตของคนในชุมชนเป็นเวลานานแล้ว เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี เป็นต้น
 2. กฎ จารีต ประเพณี เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ ของคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง
 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ชุมชนสั่งสมมากับวิถีชีวิตของคนในชุมชนส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชนนั้น
 4. ทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุ ได้แก่ ป่าไม้ ดินน้ำ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ชุมชนได้ช่วยกันรักษาไว้
 5. ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนในลักษณะของครอบครัว เครือญาติ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
 6. ทรัพยากรบุคคลเป็นกำลังหลักในการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ ผู้นำชุมชนและองค์กรในชุมชน

การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่ออนาคต เนื่องจากการศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและความรู้คุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีการลงทุนในด้านทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากร ดังที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544: 113-119) ได้กล่าวถึงการระดมทรัพยากรและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาดังนี้

1. การระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนการศึกษาได้ยึดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคล สถาบัน และองค์กรต่างๆในสังคม โดยทุนส่วนใหญ่มาจากรัฐบาลและบางส่วน มาจากการระดมจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อจัดการศึกษา โดยมีมาตรการดังนี้

1.1 การใช้มาตรการทางภาษีเป็นเครื่องมือในการระดมทุน คือ การสร้างแรงจูงใจ ให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนจัดการศึกษาหรือการบริจาคทรัพยากรเพื่อการศึกษ

1.2 การให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการจ่ายค่าเล่าเรียน

1.3 การให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารทรัพย์สินของสถานศึกษา

1.4 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1.5 การระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่น

2. แนวทางในการจัดสรรทรัพยากร ยึดหลักการดังนี้

2.1 หลักความเป็นธรรม เป็นการจัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึงความแตกต่างแต่ละบุคคล และปัจจัยแวดล้อม เพื่อความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการได้รับการศึกษา

2.2 หลักความเสมอภาค เป็นการจัดสรรงบประมาณในจำนวนที่เท่ากันทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลและสิ่งแวดล้อม

2.3 หลักเสรีภาพในการเลือก ให้ผู้เรียนมีสิทธิโอกาส ในการเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาที่ต้องการ

2.4 หลักการกระจายอำนาจ ให้สถานศึกษามีอิสระคล่องตัวในการบริหารทรัพยากรการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนจากที่นำเสนอแนวทางในการระดมทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาข้างต้น องค์กรอาจสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการระดมทรัพยากรมาใช้ในสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษ ต้องอาศัยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากคนภายในชุมชนหรือนอกชุมชนค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษามาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนตลอดมา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

(2543: 71-84) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมกันในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. แหล่งทรัพยากร ได้แก่ ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น ญาติของข้าราชการ ระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เจ้าอาวาส ลูกศิษย์ของเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า องค์กร การกุศลต่างๆ และคนในชุมชน

2. วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนอาจจะใช้วิธีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การขอบริจาคจากแหล่งทรัพยากร ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งในกรณีนี้มักจะใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่จำเป็นและต้องการวงเงินสูง เช่น การสร้าง อาคารเรียน การซื้อที่ดินเพื่อขยายบริเวณโรงเรียน การขอบริจาคคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกต่างๆ และสื่อการเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น

2.1 การจัดกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางศาสนาที่โรงเรียนและชุมชน อาจจะร่วมกันจัด เช่น การทอดผ้าป่า ส่วนกิจกรรมทางศาสนาอื่นๆ ที่ทางโรงเรียนมักจะร่วมกันจัดขึ้น กับทางชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ การทอดกฐิน การทำบุญในวาระต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การฉลองอาคารเรียนหลังใหม่การทำบุญวันแม่ วันขึ้นปีใหม่ หรือวันลอยกระทง เป็นต้น

2.2 การจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน โรงเรียนอาจจะระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น การขอบริจาคสิ่งของ อาหาร ถ้วยรางวัล หรือเสื้อผ้าเพื่อเป็นรางวัลให้เด็กในงานกีฬา งานวันประถมศึกษา วันเด็ก และการจัดวิ่งมาราธอนประจำปี

2.3 การตั้งสหกรณ์ในโรงเรียน การตั้งสหกรณ์โรงเรียนมี 2 แบบ คือ สหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์ออมทรัพย์

3. กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยทั่วไปโรงเรียนมีกระบวนการ ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในกรณีการขอบริจาคทรัพยากรเป็นจำนวนมากจากผู้ที่มีฐานะดี เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อการสร้างอาคารเรียน สร้างห้องประชุมโรงเรียน หรือจัดซื้อที่ดินให้โรงเรียน

สรุป โรงเรียนสามารถนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษา ได้ นั่น การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกขั้นตอน การกระจาย อำนาจการศึกษาไปสู่ท้องถิ่น โดยทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน รู้ถึงการเป็นเจ้าของโรงเรียน เพื่อพัฒนา โรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. การประเมินผล

ในแต่ละหน่วยงานเมื่อมีการปฏิบัติงานเสร็จแล้ว ก็ต้องประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมามาว่า ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือว่าต้องแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาอย่างไรต่อไป การประเมินผลมีความสำคัญต่อหน่วยงานเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการประเมินค่าของผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยมีผู้ให้ความหมายของการประเมินผลดังนี้

สมยศ นาวิการ (2545: 179) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินผลการปฏิบัติงานไว้ว่า การประเมินผลเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งในการปฏิบัติงานของบุคคล เพราะว่า การประเมินผลเป็นการพิจารณาและการพัฒนา เป็นกลไกของการควบคุมเพื่อรักษามาตรฐานของการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย ในการประเมินผลนั้นต้องการที่จะพัฒนา ค้นคว้าหาวิธีการที่จะพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคคล ส่วน อนันต์ เกตุวงศ์ (2541: 323) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินผลไว้ว่า การประเมินผล คือ การวัดและประเมินสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับแผน ดังนั้นข้อมูลและข่าวสารที่ได้รับจากการวัดผลประเมินผล จึงมีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับแผนและโครงการนั้น กล่าวคือ ถ้าผลการประเมินเป็นไปในทางบวกหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ในแผน สิ่งที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน ทั้งหมดนี้ย่อมหมายถึงการยึดเป็นแนวทางในการพัฒนานำไปขยายผลต่อไป แต่ถ้าผลนั้นเป็นไปในทางลบในลักษณะของปัญหา อุปสรรค หรือคุณภาพงานต่ำนั้น ก็จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารนำไปวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไข การพัฒนางานก็จะดีขึ้น นอกจากนี้แล้ว การประเมินผลซ้ำทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานตามแผนมีความระมัดระวังเตรียมพร้อมในการทำงานมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากหลังการประเมินผลถ้าการประเมินผลของการปฏิบัติงานมีข้อบกพร่องหรือปฏิบัติงานได้ต่ำกว่ามาตรฐานย่อมทำให้ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานถูกตำหนิและไม่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ขั้นตอนของการประเมินผล ขั้นตอนการประเมินผลตามที่ โจโฮส (อนันต์ เกตุวงศ์. 2541: 325; อ้างอิงจาก Johos. มปป: 266) ได้กำหนดขั้นตอนของการประเมินผลไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดสิ่งที่ประเมินว่าจะประเมินอะไร เพื่อให้ทราบว่าการประเมินผลนี้มีวัตถุประสงค์อะไร ประเมินเพื่ออะไร
2. การวัดสิ่งที่ประเมิน เพื่อทราบถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินแล้วก็จัดหาเครื่องมือหรือกำหนดเป้าหมายของการประเมิน ใช้หลักเกณฑ์วิธีการใดในการประเมิน
3. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

ส่วน สตีเฟน พี روبบินส์ (อนันต์ เกตุวงศ์. 2541: 325; อ้างอิงจาก Steven P. Robbin. มปป: 94) ได้กำหนดขั้นตอนของการประเมินไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ทำการวัดสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยคาดหวังว่าจะวัดอะไร วัดสิ่งใด แล้วจึงกำหนดวิธีการวัดและการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เปรียบเทียบข้อมูลที่วัดได้กับมาตรฐาน เมื่อได้ผลการวัดแตกต่างจากมาตรฐาน ก็ต้องทบทวน

3. เมื่อการปฏิบัติแตกต่างจากมาตรฐานจึงทบทวนหาสาเหตุ ความเหมาะสมแล้ว ศึกษาความเป็นไปได้ต่างๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วอาจมีการปรับปรุงขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติ เพื่อให้การทำงานได้มาตรฐาน

ประเภทของการประเมิน การแบ่งประเภทของการประเมินผลไว้ ซึ่ง โพลแลน (อนันต์ เกตุวงศ์. 2541: 333; อ้างอิงจาก Poland. มปป: 267) ได้แบ่งประเภทการประเมินผลงาน เป็น 3 แบบด้วยกัน คือ

1. การประเมินประสิทธิผล เป็นการประเมินความสำเร็จที่แท้จริงของแผนหรือโครงการว่า เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนแล้ว ได้ผลงานหรือผลผลิตออกมาทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับเพียงใด

2. การประเมินประสิทธิภาพ เป็นการประเมินถึงทรัพยากรที่ใช้ไปว่าทำให้บังเกิดผลมากน้อยเพียงใด ซึ่งมักจะใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ หรือการวิเคราะห์ ต้นทุน และประสิทธิผล มาทำการพิจารณาประเมิน เพื่อจะรู้ว่าค่าใช้จ่ายที่แท้จริงหรือที่ใช้ไปจริง ของแผน เป็นเท่าใดโดยมีวิธีการประเมิน 2 แบบ คือ

2.1 การควบคุมประเมินผล เป็นการประเมินผลตามเป้าหมายและนโยบายว่ามี การปฏิบัติที่สอดคล้องกับระเบียบ กฎเกณฑ์ และมาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใด

2.2 การประเมินความแตกต่าง เป็นการประเมินถึงความสำเร็จของแผน เปรียบเทียบกับมาตรฐานว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

3. การประเมินโดยอาศัยแนวความคิดจากหลายๆ แหล่งเป็นการประเมินผล หลายๆ ลักษณะ หรือหลายๆ อย่างเป็นไปด้วยกัน เช่น การประเมินในเรื่องการใช้ทรัพยากร การประเมินถึงกระบวนการปฏิบัติงานและการประเมินผลงาน เป็นเครื่องมือในการกำกับควบคุม การดำเนินงานขององค์กรให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้และยังเป็นการควบคุมผู้ปฏิบัติงานให้มี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วการประเมินผลยังช่วยให้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขปัญหา หรืออุปสรรคในระหว่างการทำงานและนำผลที่ได้มาพัฒนาองค์กรต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคของการประเมินผล การประเมินผลโดยทั่วไปแล้วเป็นการ พัฒนางาน หรือการควบคุมการปฏิบัติงานขององค์กรให้สามารถบรรลุผลสำเร็จ แต่การประเมินผลใน บางครั้งก็ไม่สามารถปฏิบัติได้หรือเมื่อปฏิบัติไปแล้วก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากร โดยไม่จำเป็น จึงเป็นปัญหาในการประเมินผล ดังที่ อนันต์ เกตุวงศ์ (2541: 324) ได้กล่าวถึง ปัญหาและอุปสรรคของการประเมินผล ไว้ดังนี้

1. แผนหรือโครงการไม่มีปัญหา เป็นการตัดสินใจไว้ล่วงหน้าหรือไม่มีอะไรต้อง พิจารณาแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องประเมินผล

2. แผนไม่มีความชัดเจน ไม่มีการกำหนดแนวทางไว้ จึงมีการเปลี่ยนแปลงตลอดจึงไม่สามารถประเมินผลได้

3. การกำหนดทิศทาง จุดประสงค์ไม่ชัดเจน ทำให้การประเมินผลขาดทิศทาง

4. ในบางกรณีไม่มีผู้มีความรู้ ความสามารถในการประเมินผลได้

นอกจากนี้แล้ว การประเมินผลยังทำให้ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานเกิดความกลัวในการประเมินผลงาน เพราะว่าผลของการประเมินมีผลกระทบต่อการทำงาน จึงมีอคติต่อการประเมิน แต่ในทางกลับกันการประเมินผลอาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจ ได้เลื่อนขั้นตำแหน่งเพราะการประเมินผลงานตามที่ปฏิบัติมาจริงและยุติธรรม

สรุป การประเมินเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานว่า มีการจุดดี จุดด้อย จุดไหนควรพัฒนาเพื่อแก้ไขปรับปรุง เพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร

5. รูปแบบการมีส่วนร่วม

อุทัย บุญประเสริฐ (2542: 1-4) ได้ศึกษาพบว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แบ่งเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrational Control) ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้าย ส่วนคณะกรรมการจะมีบทบาทให้ข้อคิดและเสนอแนะในการบริหารเท่านั้น

2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control) รูปแบบนี้คณะกรรมการโรงเรียนจะมีตัวแทนคณะครูในสัดส่วนที่มากที่สุด โดยมีบทบาทเป็นทั้งกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการบริหาร

3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control) รูปแบบนี้การบริหารจะควบคุมโดยชุมชน คณะกรรมการโรงเรียนจะมีสัดส่วนจำนวนตัวแทนผู้ปกครองชุมชนมากที่สุด

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542: 215-219) ได้แบ่งรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมแบบเหลื่อมล้ำตามคุณสมบัติของการมีส่วนร่วม 3 กลุ่ม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เป็นแบบแผนการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคลากรผู้มีอำนาจ และมีทรัพยากรมากที่สุดในชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ประธาน และคณะกรรมการโรงเรียน เจ้าอาวาส และหัวหน้าโครงการ

1.1 บทบาทที่แสดงในการมีส่วนร่วม ได้แก่ ริเริ่มงาน คิดงาน ร่วมดำเนินงาน ร่วมสนับสนุน ร่วมงาน ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างหนักแน่นจริงจัง มีอำนาจตัดสินใจที่เปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่ดำเนินงานได้

1.2 คุณสมบัติของผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ มีอำนาจตามระบอบราชการ มีบารมี ได้รับการยอมรับในชุมชน มีทรัพยากรมาก เช่น ความรู้ มีเงิน

2. การมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน เป็นแบบแผนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีอำนาจ และทรัพยากรปานกลางในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มคณะครู คณะกรรมการโรงเรียน กิจกรรมที่มีส่วนร่วม ได้แก่ กิจกรรมตามประเพณี การประชุมต่างๆ การปรับปรุงอาคารสถานที่

2.1 บทบาทที่แสดงในการมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมมือ ร่วมงาน ร่วมสนับสนุน ร่วมริเริ่มงาน ริเริ่มกิจกรรม บริจาคเงิน สิ่งของ เป็นผู้ร่วมดำเนินการ แสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจ มีอำนาจในการตัดสินใจบ้าง

2.2 คุณสมบัติของผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ เป็นคณะทำงานของผู้มีอำนาจในการปกครอง มีความรู้ ต้องการงานเพื่อชุมชน

3. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ เป็นแบบแผนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ไม่มีอำนาจและทรัพยากรในชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนทั่วไป โดยกิจกรรมที่มีส่วนร่วม คือ กิจกรรมของโรงเรียน งานตามประเพณี งานพิเศษ และการประชุม บทบาทที่แสดงในการมีส่วนร่วม ได้แก่ เป็นผู้เข้าร่วมงาน เป็นผู้ให้ความร่วมมือ เป็นผู้ให้การสนับสนุน บริจาคเงินและสิ่งของ ร่วมดำเนินการ และแสดงความคิดเห็นบ้าง ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ

สรุป รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มี 3 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน และการมีส่วนร่วมแบบชายขอบ ในแต่ละแบบจะมีความแตกต่างกันที่อำนาจและทรัพยากร บทบาทหน้าที่ก็แตกต่างกันออกไป

5. ระบบของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

ระบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับว่าได้ผลในเชิงปฏิบัติมากมี 4 แบบ ดังนี้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542: 15-17)

1. ระบบการปรึกษาหารือเป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการต่างๆ รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

2. ระบบกลุ่มคุณภาพ เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในรูปกลุ่มทำงาน ระบบคุณภาพแบบนี้เหมาะสำหรับใช้กับพนักงานระดับปฏิบัติหรือระดับหัวหน้างาน เป็นการฝึกฝน และเปิดโอกาสให้ทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหาตลอดแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. ระบบข้อเสนอแนะ หลักการปฏิบัติทุกคนได้กรอกแบบแสดงความคิดเห็นตามที่กำหนด และมีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะตามแบบฟอร์มที่กำหนด หากมีข้อเสนอแนะใดที่ดี และนำไปปฏิบัติจะได้รับรางวัลตอบแทนแก่ผู้เสนอความคิดเห็น

4. ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ และรู้สึกผูกพันในการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

สรุป การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม บุคลากรสำคัญที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารงานมากหรือน้อย คือ ผู้บริหาร ส่วนระดับของการมีส่วนร่วม

จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้ร่วมงาน และความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้บริหารนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

พิมพา ตามี (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1. ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนวางแผนปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง การปรับปรุงอาคารเรียน การเอาใจใส่ของครูและผู้บริหาร สื่อการเรียนรู้อ การจัดกิจกรรมการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมและต้องการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน ร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ร่วมกำหนดนโยบายและวางแผน การปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียนและร่วมประเมินผลการทำงานของโรงเรียน

2. ผู้ปกครองต้องการร่วมกันเป็นวิทยากรพิเศษสนับสนุนสื่อการเรียนรู้อ แหล่งความรู้ สถานประกอบการ กิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ และต้องการเยี่ยมชมการแสดงผลงานนักเรียน ต้องการทราบความก้าวหน้าของนักเรียน ต้องการให้ครูแนะนำ การสอนการบ้าน การสอนอ่าน การสอนเขียน การสอนคณิตศาสตร์ และชี้แจงเกี่ยวกับการวัดประเมินผลให้ผู้ปกครองเข้าใจ

3. ผู้ปกครองต้องการให้ปรับปรุงห้องน้ำ ก๊อกน้ำ การกำจัดขยะ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ปรับปรุงสนามศึกษา สนามเด็กเล่น และถนนในโรงเรียน โดยผู้ปกครองต้องการมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านแรงงาน แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะประสานงานให้ผู้อื่นมาช่วยร่วมบริจาคเงินและบริจาควัสดุ

4. ผู้ปกครองต้องการให้ครูเยี่ยมบ้านนักเรียนและติดต่อกับครูโดยตรง ต้องการร่วมประชุม ปรึกษาหารือเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน การปรับปรุง ระเบียบข้อปฏิบัติของโรงเรียน การลงโทษและการยกย่องนักเรียน

5. ผู้ปกครองต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารกลางวัน งานประเพณี กิจกรรมกีฬา การดูแลสุขภาพอนามัยของนักเรียนและต้องการได้รับการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคี การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การฝึกอบรมวิชาชีพ การใช้สื่ออุปกรณ์ อาคารสถานที่ บริการด้านสุขอนามัย และข่าวสารความรู้

ธีรภัทร์ เจริญดี (2546: 46-50) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 โดยมีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาการปฏิบัติและความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 100 คน ผู้ปกครองนักเรียน 300 คน ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ด้านงานวิชาการของโรงเรียน 2) ด้านการบริหารของโรงเรียน 3) ด้านการพัฒนานักเรียน 4) ด้านการติดต่อสื่อสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามผู้ปกครอง แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน และแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านงานวิชาการของโรงเรียน ผู้ปกครองมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับปานกลาง และมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมาก 2) ด้านการบริหารของโรงเรียน ผู้ปกครอง มีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับปานกลางและมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ในโรงเรียนระดับมาก 3) ด้านการพัฒนานักเรียน ผู้ปกครองมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วม ในโรงเรียนระดับปานกลาง และมีความคาดหวังที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมาก 4) ด้านการติดต่อสื่อสาร ผู้ปกครองมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับปานกลางและมีความคาดหวังที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมาก

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542: 87) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการประสานงาน อยู่ในระดับปานกลางอีก 4 ด้านรองลงมาคือ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน ด้านการวางแผน และด้านการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่มีผลการประเมินอยู่ในกลุ่มสูง

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542: 61-70) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดที่เป็นสิ่งกำหนดกระบวนการและแบบแผนของการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เงื่อนไขทางด้านบริบทของชุมชน เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน และเงื่อนไขทางด้านโรงเรียนที่สำคัญ คือ การกำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน ตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชนซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

อังศิธร พ่วงแพ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาลจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาทั้งในภาพรวมแต่ละกลุ่มอาชีพและวุฒิการศึกษามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
2. ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันและวุฒิต่างกันมีลักษณะร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผู้ปกครองที่มีอาชีพและวุฒิต่างกันมีความต้องการและการจัดการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

4. สภาพการณ์ที่มีส่วนร่วมและความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก

สุจิตรา เรืองวุฒิชนะพีช (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความต้องการและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานของโรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการบริหารงานโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจการนักเรียน และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านสภาพแวดล้อม และบรรยากาศของโรงเรียน ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร ตามลำดับ

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารโรงเรียนมากที่สุด ในแต่ละด้านพบว่า ด้านวิชาการ คือ มีส่วนร่วมให้ข้อมูลแก่ทางโรงเรียนเมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับด้านวิชาการ ด้านบุคลากร คือ มีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน คือ มีส่วนร่วมให้ความร่วมมือ สอดส่องดูแล ความประพฤติของบุตรหลานอย่างใกล้ชิด ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศโรงเรียน คือ มีส่วนร่วมสอดส่องดูแล และให้ข้อมูลแก่ทางโรงเรียน เมื่อพบปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียน และความสัมพันธ์กับชุมชน คือ มีส่วนร่วมบริจาคเงิน และสิ่งของต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

3. ผลการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารโรงเรียนโดยจำแนกตามระดับชั้น พบว่า ด้านวิชาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ปกครองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนสูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

น้ำทิพย์ เสือสารรัตน์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเอกชนกรุงเทพมหานคร 3 ฐานะ คือ

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะผู้ร่วมกิจกรรม โดยเป็นผู้ปกครองอาสาในกิจกรรมพิเศษ

2. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะผู้เสริมประสบการณ์แก่นักเรียน พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยจัดหาหนังสือภาพ ดูแล แนะนำให้เด็กทำการบ้าน แนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ

3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนสถานศึกษา พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุนในเรื่องการทำความเข้าใจ และให้ความร่วมมือตามข้อกำหนดของโรงเรียน ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา คือ

3.1 ผู้ปกครองไม่มีเวลา

3.2 ไม่ได้แจ้งข่าวสารข้อมูล

3.3 ผู้ปกครองไม่ทราบความต้องการของโรงเรียน

สุทธารธรรม เลาะวิธี (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชนกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารให้ความคิดเห็นว่าคุณปกครองมีส่วนร่วม 4 เรื่อง เรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโรงเรียน
3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา
4. การมีส่วนร่วมในแบบสมบูรณ

ในส่วนที่คุณปกครองไม่มีส่วนร่วม เรียงจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในแบบสมบูรณ
2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโรงเรียน
4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมของคุณปกครองเรียงจากสูงไปต่ำ ตามลำดับ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในระดับบางส่วน
2. การมีส่วนร่วมในระดับส่วนใหญ่
3. การมีส่วนร่วมในระดับเต็มรูปแบบ

ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมของคุณปกครองใน 4 เรื่อง ผู้ปกครองมีปัญหามากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้

1. ความเข้าใจของคุณปกครองเกี่ยวกับหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียน
2. การให้ความร่วมมือของคุณปกครองเกี่ยวกับการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่ดีของนักเรียน
3. ความเข้าใจของคุณปกครองเกี่ยวกับนโยบายในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
4. การให้ความร่วมมือของคุณปกครองเกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสารของโรงเรียนที่ส่งถึง

ผู้ปกครองเพื่อมาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

อัมพร ยศหล้า (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครอง ต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวม ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชนในระดับมากซึ่งเรียงลำดับจากระดับความคาดหวังจากมากที่สุดไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะบทบาทและหน้าที่ของครู ผู้ปกครองมีความคาดหวังในระดับมากที่สุด

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

3. ด้านการบริการให้กับนักเรียน

4. ด้านสื่อการเรียนการสอน

5. ด้านการจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอน

6. ด้านการประเมินพัฒนาการและด้านที่ผู้ปกครองมีระดับการคาดหวังน้อยที่สุด

7. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

เอี่ยมพร หนูรอด (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนเอกชนปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมของโรงเรียนในลักษณะของผู้รับข่าวสารมากที่สุด แต่ในลักษณะของผู้เรียน ครู และผู้ร่วมตัดสินใจยังมีน้อย และผู้ปกครองในโรงเรียนเอกชนปฐมวัยขนาดเล็กมีแนวโน้มในการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

อนุสรณ์ สองเมือง (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางยกเว้น ด้านการตรวจสอบติดตาม และการประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ และด้านการจัด หลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล พบว่า

2.1 ตัวแทนชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

2.2 ตัวแทนชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน โดยตัวแทนชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า อนุปริญญา มีส่วนร่วมน้อยกว่าตัวแทนชุมชนที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญาขึ้นไป

2.3 ตัวแทนชุมชนที่มีสถานภาพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ

2.4 สถานศึกษาในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูลที่มีขนาดต่างกัน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขนาดใหญ่น้อยกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก

2.5 สถานศึกษาในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูลที่มีบริบทตั้งอยู่ในชุมชนต่างกัน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยชุมชนพุทธมีส่วนร่วมมากกว่าชุมชนมุสลิม

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล สรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาอุปสรรคประชากรในชุมชนมีฐานะยากจน ขาดแหล่งเงินทุน สนับสนุนสถานศึกษา ขาดการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ผู้ปกครอง ชุมชนไม่มีความรู้และไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และมองว่าหลักสูตรปัจจุบันเด็กอ่านหนังสือไม่ออก แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย สถานศึกษาไม่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์และสถานศึกษาไม่มีการชี้แจงงบประมาณ รายรับ รายจ่ายให้ชุมชนทราบ

3.2 ข้อเสนอแนะสถานศึกษาควรชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครองถึง บทบาท และหน้าที่ของผู้ปกครองในการปฏิบัติต่อสถานศึกษา ให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้น ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และหลักสูตรต้องสอดคล้องกับ สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนและท้องถิ่น ควรนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการวางแผนงบประมาณ และต้องชี้แจงรายรับ รายจ่าย ประจำปีให้ ชุมชนทราบ

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

อับราม (Abrams. 2000: Abstract) ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองจากกรณีศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า อุปสรรคของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ชนชั้นทางสังคม วัฒนธรรมที่ต่างกันตามความแตกต่างทางเชื้อชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน และโรงเรียน รายได้ของครอบครัว ซึ่งผู้บริหารและครูมีแนวโน้มที่จะไม่คำนึงถึงคุณค่า ละเลย และมีทัศนคติในเชิงลบกับนักเรียน หากเป็นผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำหรือเป็นชนกลุ่มน้อย ทำให้ ผู้ปกครองขาดความเข้าใจ และการให้ความรู้ทั้งที่โรงเรียนและบ้านสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกันและกันได้ โดยผู้ปกครองที่เป็นคนผิวขาวหรือผู้หญิงในชนชั้นกลางจะมีส่วนร่วมกับทาง โรงเรียนสูงสุด ซึ่งแนวทางการเสริมสร้างมีส่วนร่วม คือ เพิ่มการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจ กับผู้ปกครองเสริมสร้างพลังอำนาจ และความร่วมมือให้ผู้ปกครองมากขึ้น

บาร์นส์ (Barnes. 1995: 315-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้ว ผู้ปกครองต้องมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริงๆ แล้วการมีส่วนร่วมของพวกเขา

จะไม่เป็นไปตามอุดมคติ ดังกล่าว และยังไม่ได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่บ้านด้วย

โกลด์ (Gold. 2000: 295) ได้ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครองและนักการศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลาเดลเฟีย ผลการศึกษาพบว่าการจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัว กับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้น การสร้างหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักการศึกษา ทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน.

พีนา (Pena. 2000: Abstract) ได้ศึกษาความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของครอบครัวภายในสิ่งแวดล้อมโรงเรียน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเชื้อสายแมกซิกกันอเมริกันด้วยการสัมภาษณ์ ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองและในกิจกรรมโรงเรียน ระดับประถมศึกษาแก่นักเรียน 618 คน ครูกับผู้บริหาร 31 คน และครอบครัวที่เป็นกรณีศึกษา 12 ครอบครัว พบว่า ปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมในทัศนะผู้ปกครอง คือ ภาษาต่างกัน เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ใช้ภาษาสเปน ขณะที่โรงเรียนและครูสอนเป็นภาษาอังกฤษทำให้ผู้ปกครองไม่เข้าใจ และเป้าหมายวัฒนธรรมที่แตกต่างระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ระยะทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน ความคิดเห็นผู้ปกครองซึ่งคิดว่าการศึกษาคือหน้าที่รับผิดชอบของโรงเรียน จึงไม่ได้ต้องการจะแทรกแซงการทำงานของครู ความไม่เข้าใจในระบบการศึกษา ขาดคนดูแลเด็กเล็กที่บ้านเวลาที่ทำงานไม่ตรงกัน ครอบครัว และประโยชน์ของกิจกรรม ความคิดเห็นที่มีต่อครู คือ รู้สึกด้อยค่าและหemic คำสั่งมากกว่าคำแนะนำ ส่วนผู้บริหารก็มีภาระงานมาก พฤติกรรมที่แสดงออกไม่ตรงขาดการยอมรับในตัวผู้บริหารขณะที่ผู้บริหาร และครูเห็นว่ามีการะหน้าที่เพิ่มขึ้น หาก.....เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น

ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว พบว่า การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ผ่านมา ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ ทั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองทั่วไป เพื่อพัฒนาสถานศึกษา เช่น การระดมทรัพยากรในการพัฒนาอาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การร่วมกิจกรรม การส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ส่วนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสำหรับศูนย์ปฐมวัยต้นแบบในด้าน การวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากรและการประเมินผลเพื่อเด็กปฐมวัยนั้นยังมีน้อยมาก ทั้งนี้เพราะประชาชนไม่มีความรู้และได้รับโอกาสในการบริหารจัดการศึกษารวมถึงสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งด้วย การที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน ของการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้นนั่นเอง

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและรวบรวมปัญหา ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี ในด้านต่างๆ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยจะใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง นอกจากนี้เนื่องจากผู้ปกครองติดต่อสื่อสารกันด้วยภาษายาวีซึ่งเป็นภาษาถิ่นเฉพาะใน 3 จังหวัดชายแดนใต้เท่านั้น อีกทั้งมีความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยไม่ดีนัก ดังนั้นผู้วิจัยจำเป็นต้องมีผู้ช่วยวิจัยเพื่อสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ส่วนวิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
 - 2.2 ขั้นตอนการหาคุณภาพของเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนบ้านปล่องหอย ปีการศึกษา 2552 จำนวน 56 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3 ซึ่งเป็นศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน เฉพาะที่เป็นผู้นำชุมชนประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ซึ่งมีบุตรหลานศึกษาอยู่ในศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ เครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามที่ใช้เป็นแบบ กำหนดให้เลือกตอบ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ โดยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ ความเกี่ยวข้องกับ นักเรียน และรายได้รวมของครอบครัว

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี ใน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน 7 ข้อ การประสานงาน 8 ข้อ การจัดสรร ทรัพยากร 8 ข้อ และการประเมินผล 8 ข้อ คำถามที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งกำหนดการให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี คำถามที่ใช้แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire)

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย รวมถึงข้อสนับสนุน ส่งเสริม และแนะนำการบริหารงานด้านต่างๆ ในข้อคำถาม 4 ประเด็น

วิธีสร้างเครื่องมือ

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และหลักสูตรการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัย เพื่อกำหนดนิยามศัพท์และขอบเขตของเนื้อหา

1.2 นำแบบสอบถามของ อังศิธร พวงแพ (2544: 118) มาปรับปรุงและพัฒนา ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.970 ซึ่งสามารถครอบคลุมการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย โรงเรียนบ้านปล่องหอย ทั้ง 4 ด้านเช่นกัน ได้แก่ การวางแผน 7 ข้อ การประสานงาน 8 ข้อ การจัดสรรทรัพยากร 8 ข้อและการประเมินผล 8 ข้อ

1.3 นำแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ศึกษาระดับปริญญาโท เพื่อแก้ไข

1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบค่าเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถาม แต่ละข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) (ปัญญา ธีรวิทย์เลิศ. 2542: 45)

$$\text{สูตร } \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

$$\text{เมื่อ } \sum R = \text{คะแนนรวมของข้อคำถามแต่ละข้อที่ผู้เชี่ยวชาญให้}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}$$

เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่า 0.60 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามวัดได้ตรงจุดประสงค์ข้อคำถามนั้นใช้ได้ แต่ถ้าข้อคำถามมีค่าน้อยกว่า 0.60 ให้ปรับปรุงข้อคำถามใหม่ วิธีการ คือ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้คะแนนในข้อคำถามแต่ละข้อโดยยึดหลัก ดังนี้

ให้คะแนน +1 คะแนน ถ้าข้อคำถามวัดตรงจุดประสงค์ของการวิจัย

ให้คะแนน 0 คะแนน ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดตรงจุดประสงค์ของการวิจัย

ให้คะแนน -1 คะแนน ถ้าข้อคำถามไม่ได้วัดตรงจุดประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.915 (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก)

1.5 การหาความเที่ยงตรง โดยนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.892 แล้วนำมาเสนอคณะกรรมการที่ศึกษาระดับปริญญาโทพิจารณาอีกครั้งก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือและความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านปล่องหอย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดปัตตานี

2. ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด

ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แยกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 แบบกำหนดให้เลือกตอบ (Check List) จำนวน 3 ข้อ โดยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับอายุ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน และรายได้รวมของครอบครัว

ตอนที่ 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผน ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขในการวางแผน เป็นต้น

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามข้อคำถามเกี่ยวกับภาพรวมการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย รวมทั้งข้อสนับสนุน ส่งเสริม แนะนำ ในการบริหารงานด้านต่างๆ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน เฉพาะที่เป็นผู้นำชุมชนประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ซึ่งมีบุตรหลานศึกษาอยู่ในศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

ทั้งนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีผู้ช่วยวิจัยเพื่อแปลความหมายจากภาษาไทยเป็นภาษายาวี เพราะผู้ปกครองทั้งหมดเป็นคนไทยมุสลิมที่ใช้ภาษายาวีในการติดต่อสื่อสาร จึงมีความรู้ ความเข้าใจในภาษาไทยน้อยมาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย โรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ความหมายของค่าเฉลี่ยไว้ ดังนี้

- 1.00-1.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด
- 1.51-2.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- 2.51-3.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- 3.51-4.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- 4.51-5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

3. รวบรวมปัญหา และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย โรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ใช้การแจกแจงความถี่

4. รวบรวมผลจากการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ในประเด็นคำถาม 4 ประเด็น ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏสามารถสรุปได้ดังตาราง 1.

ตาราง 1 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์	ข้อมูล/แหล่งข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	การแปลผล
1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย-ต้นแบบเครือข่าย อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี	1. ผลการตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองตอนที่ 2	1. หาค่าเฉลี่ย (μ) 2. หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)	1. ใช้เกณฑ์สัมบูรณ์เพื่อตัดสินว่าระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาศูนย์ปฐมวัย-ต้นแบบเครือข่าย อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี

ตาราง 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ข้อมูล/แหล่งข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	การแปลผล
2. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี	2. ผลการตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองตอนที่ 3 3. ผลการตอบแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง	3. ใช้การแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์เชิงพรรณนา	2. ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ค่าความถี่ (Frequency)
 - 1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)
 - 1.3 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากร (μ)
 - 1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ)
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
 - 2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
 - 2.2 ค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

ของครอนบาค (Cronbach)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน และรายได้รวมของครอบครัว โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายในภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยการคำนวณค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากร (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ)

3. รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย โดยการแจกแจงความถี่

4. ผลจากการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามอายุ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน รายได้รวมของครอบครัว ปรากฏรายละเอียดในตาราง 2 - 4

ตาราง 2 จำนวน และร้อยละอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 25 ปี	6	10.71
26 – 30 ปี	15	26.79
31 – 35 ปี	16	28.57
36 – 40 ปี	10	17.86
41 ปีขึ้นไป	9	16.07
รวม	56	100.00

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.57 รองลงมาอายุ 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.79 และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.71

ตาราง 3 จำนวน และร้อยละความเกี่ยวข้องกับนักเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
บิดา	17	30.36
มารดา	32	57.14
อื่นๆ (ญาติ เช่น ป้า ยาย พี่สาว)	7	12.50
รวม	56	100.00

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนในฐานะมารดาคิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาในฐานะบิดาคิดเป็นร้อยละ 30.36 และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนในฐานะญาติ เช่น ป้า ยาย และพี่สาวน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 12.50

ตาราง 4 จำนวน และร้อยละรายได้รวมของครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายได้รวมของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	14	25.00
5,001 – 10,000 บาท	23	41.07
10,001 – 15,000 บาท	12	21.43
15,001 – 20,000 บาท	7	12.50
รวม	56	100.00

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้รวมของครอบครัว ตั้งแต่ 5,001–10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.07 รองลงมาต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.00 ตามลำดับ และผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้รวมของครอบครัวน้อยที่สุด คือ 15,001 –20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.50

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการ การศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย ดังนี้

ตาราง 5 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ
เครือข่าย โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วม	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการวางแผน	3.01	0.93	ปานกลาง
ด้านการประสานงาน	3.55	0.98	มาก
ด้านการจัดสรรทรัพยากร	2.90	1.18	ปานกลาง
ด้านการประเมิน	2.98	1.11	ปานกลาง
รวม	3.11	1.05	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการประสานงาน ($\mu = 3.55$, $\sigma = 0.98$) มีเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการวางแผน ($\mu = 3.01$, $\sigma = 0.93$) และด้านการจัดสรรทรัพยากร ($\mu = 2.90$, $\sigma = 1.18$) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตาราง 6 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ
เครือข่าย ด้านการวางแผน

ด้านการวางแผน	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ร่วมกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ทิศทางใน การดำเนินงานของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย	3.11	0.80	ปานกลาง
2. ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย	3.16	0.87	ปานกลาง
3. ร่วมวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย	2.89	0.82	ปานกลาง
4. ร่วมเสนอโครงการพัฒนาศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ เครือข่ายเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาโรงเรียน	3.00	0.95	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

ด้านการวางแผน	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
5. ร่วมเป็นคณะกรรมการผู้ปกครองเพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับครู	3.38	1.02	ปานกลาง
6. ร่วมวางแผนกำหนดแนวทางในการแสวงหาวัสดุอุปกรณ์ทุนทรัพย์เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา	2.82	0.90	ปานกลาง
7. ร่วมวางแผนการสรรหาบุคลากร เช่น ครู วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน	2.73	1.15	ปานกลาง
รวม	3.01	0.93	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการวางแผนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การได้ร่วมเป็นคณะกรรมการผู้ปกครองเพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับครู ($\mu = 3.38$, $\sigma = 1.02$) รองลงมา การได้ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการงาน กิจกรรมต่าง ๆ ($\mu = 3.16$, $\sigma = 0.87$) สำหรับค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ร่วมวางแผนการสรรหาบุคลากร เช่น ครู วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน ($\mu = 2.73$, $\sigma = 1.15$)

ตาราง 7 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย ด้านการประสานงาน

ด้านการประสานงาน	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ร่วมชี้แจงนโยบายและการดำเนินงานของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบแก่ประชาชนทั่วไป	3.00	0.95	ปานกลาง
2. พบครูประจำชั้นเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็ก	3.66	0.84	มาก
3. มีส่วนร่วมจัดทำเอกสาร จดหมายข่าววารสารของโรงเรียน เช่น การให้ข้อมูล การให้สัมภาษณ์ การเขียนบทความ เอื้อเฟื้อภาพประกอบ	2.88	1.11	ปานกลาง
4. ติดต่อสื่อสารกับครูเมื่อมีปัญหาหรือต้องการคำปรึกษาเกี่ยวกับเด็ก	3.82	0.97	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ด้านการประสานงาน	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
5. เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่โรงเรียนมีหนังสือเชิญ เช่น การประชุมนิเทศ ผู้ปกครอง การแนะแนว การประชุมต่างๆ	4.25	0.90	มาก
6. ให้ความร่วมมือในการกรอกแบบสำรวจต่างๆ ของโรงเรียน	3.68	0.99	มาก
7. มีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกแก่ครูเมื่อมีการเยี่ยมเด็กที่บ้าน	3.59	1.11	มาก
8. ร่วมประสานงานด้านการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน เช่น ให้เกียรติบัตร	3.54	0.99	มาก
รวม	3.55	0.98	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการประสานงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่โรงเรียนมีหนังสือเชิญ เช่น การประชุมนิเทศผู้ปกครอง การแนะแนว การประชุมต่างๆ ($\mu = 4.25$, $\sigma = 0.90$) รองลงมาได้แก่ ติดต่อสื่อสารกับครูเมื่อมีปัญหาหรือต้องการคำปรึกษาเกี่ยวกับเด็ก ($\mu = 3.82$, $\sigma = 0.97$) ส่วนระดับการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ มีส่วนร่วมจัดทำเอกสาร จดหมายข่าววารสารของโรงเรียน เช่น การให้ข้อมูล การให้สัมภาษณ์ การเขียนบทความ เอื้อเฟื้อภาพประกอบ ($\mu = 2.88$, $\sigma = 1.11$)

ตาราง 8 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย ด้านการจัดสรรทรัพยากร

ด้านการจัดสรรทรัพยากร	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ร่วมจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็ก	3.05	1.05	ปานกลาง
2. ร่วมบริจาคทรัพย์สินสนับสนุนด้านแรงงาน เพื่อช่วยเหลืองานของศูนย์	3.05	1.09	ปานกลาง
3. ร่วมจัดสภาพแวดล้อมตกแต่งห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กเช่น ป้ายนิเทศ	2.95	1.20	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

ด้านการจัดสรรทรัพยากร	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
4. ร่วมจัดทำอุปกรณ์การเล่นในห้องเรียนแก่เด็ก	2.93	1.22	ปานกลาง
5. ร่วมจัดหรือพัฒนาสนามเด็กเล่น เช่น ช่วยสร้างของเล่นสนามให้แก่เด็ก ช่วยปรับปรุงสถานที่ช่วยจัดของเล่นสนาม	2.75	1.19	ปานกลาง
6. ร่วมสร้างหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียน	2.80	1.20	ปานกลาง
7. ร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น ปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคาร สถานที่	2.79	1.17	ปานกลาง
8. ร่วมจัดหาทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนที่เรียนดี	2.86	1.30	ปานกลาง
รวม	2.90	1.18	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการจัดสรรทรัพยากรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ ได้แก่ ร่วมจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็ก ($\mu = 3.05$, $\sigma = 1.05$) และร่วมบริจาคทรัพย์สินสนับสนุนด้านแรงงานเพื่อช่วยเหลืองานของศูนย์ ($\mu = 3.05$, $\sigma = 1.09$) รองลงมา ได้แก่ การร่วมจัดสภาพแวดล้อมตกแต่งห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กเช่น ป้ายนิเทศ ($\mu = 2.95$, $\sigma = 1.20$) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ร่วมจัดหรือพัฒนาสนามเด็กเล่น เช่น ช่วยสร้างของเล่นสนามให้แก่เด็ก ช่วยปรับปรุงสถานที่ช่วยจัดของเล่นสนาม ($\mu = 2.75$, $\sigma = 1.19$)

ตาราง 9 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย ด้านการประเมินผล

ด้านการประเมินผล	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
1. มีส่วนร่วมประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ	3.02	1.02	ปานกลาง
2. มีส่วนร่วมตรวจสอบการจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ	2.93	1.13	ปานกลาง
3. มีส่วนร่วมประเมินผลการเรียนการสอนของครู	2.84	1.16	ปานกลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

ด้านการประเมินผล	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
4. มีส่วนร่วมเป็นกรรมการพิจารณาความดีความชอบของครู	2.55	1.26	ปานกลาง
5. มีส่วนร่วมเสนอแนวทางเพื่อปรับปรุงและพัฒนาศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ	2.88	1.06	ปานกลาง
6. มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน	3.50	1.10	มาก
7. มีส่วนร่วมในการประเมินพัฒนาการเด็ก	3.16	0.97	ปานกลาง
8. มีส่วนร่วมโดยนำผลการประเมินไปเผยแพร่ต่อชุมชน	2.93	1.14	ปานกลาง
รวม	2.98	1.11	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการประเมินผลภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน ($\mu = 3.50$, $\sigma = 1.10$) รองลงมา ได้แก่ มีส่วนร่วมในการประเมินพัฒนาการเด็ก ($\mu = 3.16$, $\sigma = 0.97$) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการพิจารณาความดีความชอบของครู ($\mu = 2.55$, $\sigma = 1.26$)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายเป็นรายด้าน 4 ด้าน ปรากฏดังตาราง 10

ตาราง 10 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษา
ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

การมีส่วนร่วม	ปัญหา	ความถี่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
ด้านการวางแผน	1. ผู้ปกครองขาด การมีส่วนร่วมใน การวางแผน	20	1. ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการวางแผนให้มากกว่านี้	25
ด้านการประสานงาน	1. ไม่มีการเชิญชวน ประชาชนให้เข้ามา มีส่วนร่วม และรับ ฟังความคิดเห็น	15	1. ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม อย่างน้อยเดือนละ1ครั้ง หรือตามความเหมาะสม	18
			2. ควรมีการประกาศเชิญชวน ประชาชนให้เข้ามา มีส่วนร่วม และรับฟัง ความคิดเห็น	17
ด้านการจัดสรร- ทรัพยากร	1. ขาดการมีส่วนร่วม ของชุมชนระดับ โรงเรียน	17	1. ใช้หลักการมีส่วนร่วมของ ชุมชนระดับโรงเรียน	29
			2. ควรเลือกคนในพื้นที่	19
			3. กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียน จัดขึ้นควรให้ผู้ปกครองมี ส่วนร่วมด้วย	5
ด้านการประเมิน	1. ผู้ปกครองไม่มี ส่วนร่วมใน การประเมินผล ของโรงเรียน	4	1. ครูและนักเรียนควรมี แบบสอบถามให้ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินผล	25

จากตาราง 10 พบว่า ปัญหาในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษา
ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย 4 ด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ผู้ปกครองขาดการมีส่วนร่วม
ในการวางแผนมีความถี่มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ขาดการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนระดับโรงเรียน และด้านการประสานงาน ไม่มีการเชิญชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม
และรับฟังความคิดเห็น สำหรับข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษา
ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายที่มาจากปัญหาเป็นรายด้าน 4 ด้าน พบว่า ข้อเสนอแนะ
ด้านการจัดสรรทรัพยากรมีความถี่สูงสุดคือใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนระดับโรงเรียน

รองลงมาซึ่งมีความถี่เท่ากัน คือ ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนให้มากกว่านี้ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้วยการประเมินผลด้วย

ตอนที่ 4 ผลสัมฤทธิ์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษา ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คนโดยเลือกผู้ปกครองที่มีบทบาทในชุมชนประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ปล่องหอยที่มีบุตรหลานศึกษาในศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย ซึ่งสรุปจากประเด็นคำถาม ดังนี้

1. ลักษณะการดำเนินการเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายควรเป็นอย่างไร

จัดตั้งเป็นคณะทำงาน มอบหมายหน้าที่อย่างเด่นชัดและประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย มีการดำเนินการในรูปของชมรมผู้ปกครองเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการ เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ จัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยให้มีศักยภาพตรงตามหลักสูตร เพื่อติดต่อกฎสัมพันธ์ในเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย คณะทำงานนี้อาจประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน ประชุมเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการรูปแบบการทำงานควรมีขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพแยกเป็นฝ่ายๆ เช่น ฝ่ายวิชาการอนุบาล ฝ่ายจัดการทั่วไป ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน และกำหนดภาระงานที่ชัดเจน และมีการเลือกตั้งคณะทำงานผู้ปกครองทุกปี

2. โครงการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายทั้ง 4 ด้าน (การวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล) ส่วนใหญ่จะเป็นด้านไหน อย่างไร

2.1 ด้านการวางแผน เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเพราะถ้าวางแผนดีก็ต้องดำเนินงานไปได้ด้วยดี โรงเรียนจะให้โอกาสผู้ปกครองเข้ามาระดมความคิดเห็นในโครงการต่างๆ เสมอแต่ในความจริงแล้วนโยบายรวมถึงหลักการ จะมาจากโรงเรียนและคณะครูเป็นส่วนใหญ่ผู้ปกครองจึงได้แต่รับรู้ข้อมูลเท่านั้น ดังนั้นผู้ปกครองจึงอยากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งเพื่อระดมความคิดเห็นบ้าง

2.2 ด้านการประสานงาน ส่วนใหญ่ได้รับโอกาสด้านนี้ จะทำหน้าที่ติดต่อบริการประสานงานกับผู้ปกครองในละแวกบ้านเดียวกันเพื่อรับทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียน เช่น โครงการทัศนศึกษา ผู้ปกครองจะเดินทางไปกับเด็กด้วยทุกครั้ง เพื่อรับรู้การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนและคอยช่วยเหลือครูดูแลเด็กด้วย แม้กระทั่งโครงการวันสำคัญ วันพ่อ วันแม่

ผู้ปกครองร่วมรับประทานอาหารด้วยกันระหว่าง พ่อ แม่ ลูกและครูเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารต่อกัน หรือวันแม่ก็เข้าร่วมแข่งขันประกวดร้อยดอกมะลิเพื่อแม่ โครงการคาราวาน เสริมสร้างศักยภาพเด็กปฐมวัย ซึ่งดำเนินกิจกรรมในรูปแบบการเข้าฐานเรียนรู้ เช่น ฐานเพลง ฐานอาหารสมอง ฐานเกม การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับเด็กเช่นนี้ สามารถนำ ความรู้จากกิจกรรมมาต่อยอดตลอดจนบูรณาการให้เข้ากับชีวิตครอบครัวได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมทางด้านนี้มาก

2.3 ด้านการจัดสรรทรัพยากร ผู้ปกครองต้องการเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของทุกโครงการที่โรงเรียนดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นโครงการทัศนศึกษา อาหารกลางวัน ปฐมนิเทศ หรือวันสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงการอาหารกลางวันต้องการเข้าร่วมประกอบอาหาร เพราะ แม่ครัวประกอบอาหารซ้ำ อีกทั้งจะได้คัดสรรอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ นอกจากนี้ยังคาดหวัง ในตัวผู้บริหารให้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาและจัดสรรทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็น งบประมาณหรือบุคคล เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มากขึ้นกว่าเดิม

2.4 ด้านการประเมินผล ผู้ปกครองมีโอกาสนในการประเมินผลการดำเนินงาน ตามโครงการของโรงเรียนน้อยมาก ทั้งนี้เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการของการประเมินผล

3. การมีส่วนร่วมด้านใดของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาศูนย์ปฐมวัย ต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย ที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด

3.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ เพราะครูไม่ใช่คนในพื้นที่บางครั้งยากในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น การประชาสัมพันธ์เพื่อบอกข่าวสารให้ผู้ปกครองท่านอื่นทราบด้วยจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะบางคน ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมประชุมจึงต้องคอยถามจากคนอื่น

3.2 ด้านอาหารกลางวัน ผู้ปกครองขอเข้าร่วมประกอบอาหารกลางวันสำหรับเด็ก เพราะโรงเรียนมีแม่ครัวเพียงคนเดียวจึงทำอาหารกลางวันสำหรับเด็กซ้ำมาก นอกจากนี้อาหารหลัก นอกจากข้าวแล้วควรมีขนมหวานหรือผลไม้เพิ่มเติมบ้าง เพื่อให้เด็กได้รับสารอาหารที่มีประโยชน์ ครบทั้ง 5 หมู่ และคำนึงถึงสุขภาพอนามัยของเด็ก หากจัดรายการอาหารที่เน้นผลไม้มากกว่า ของหวาน ตามโครงการเด็กไทยไม่กินหวานก็จะดี

4. บทบาทของผู้บริหารในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ เครือข่ายที่ท่านคาดหวัง

บทบาทผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา-ปฐมวัย แต่ทั้งนี้ ต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานความพร้อม เพื่อประเมินกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาว่ามีความพร้อมจริงหรือไม่ โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ความรู้ และประเมินคุณภาพเป็นหลัก แต่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความต้องการ ของคนในพื้นที่ ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญและแสดงบทบาทเพื่อเด็กปฐมวัยมากขึ้น มีทัศนคติ

ที่ดีต่อผู้ปกครอง วิสัยทัศน์กว้างไกลมองไปข้างหน้า ปฏิบัติตนน่าศรัทธา ทักทายผู้ปกครองและมีแนวโน้บายที่ปฏิบัติได้

ผู้บริหารควรกำหนดกฎ กติกา ให้เป็นรูปธรรมเด่นชัดขึ้น เช่น จัดตั้งร้านสหกรณ์ภายในโรงเรียน เพราะไม่ยอมให้ลูกออกไปซื้อของนอกโรงเรียน ห้ามแม่ค้าขายขนมที่ไม่มีประโยชน์แก่เด็ก เช่น หมากฝรั่ง น้ำอัดลม นอกจากนี้ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อเครื่องเล่นสนามให้กับเด็กปฐมวัยบ้าง

ผู้บริหารควรให้สิทธิในการสอนแก่ครูเต็มที่ แต่อาจมีนิเทศบ้างเมื่อเด็กนักเรียนกลับแล้ว ทั้งนี้เพื่อลดความวิตกกังวลของครูขณะสอน

ควรนำเสนอการทำงานของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอยให้ชุมชนรับทราบข้อมูลของโรงเรียนมากขึ้น

บทที่ 5

การสรุป การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย
ต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพิ้อ จังหวัดปัตตานีการศึกษา
ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของ
ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพิ้อ จังหวัดปัตตานี และเพื่อ
รวบรวมปัญหา ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย
ต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพิ้อ จังหวัดปัตตานี ประชากรในการวิจัยครั้งนี้
เป็นผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนบ้านปล่องหอย จำนวน 56 คน โดยใช้แบบสอบถาม และ
แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน เฉพาะที่เป็นผู้นำชุมชน ประกอบด้วย
ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ซึ่งมีบุตรหลานศึกษา
อยู่ในศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย ผู้วิจัยสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ
ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย-
ต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพิ้อ จังหวัดปัตตานีสรุปผลได้
ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง 31-35 ปี คิดเป็น
ร้อยละ 28.57 มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยเป็นมารดา คิดเป็นร้อยละ 57.14 และมีรายได้
ตั้งแต่ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.07

2. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย-
ต้นแบบเครือข่าย สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัย-
ต้นแบบเครือข่ายโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการประสานงาน
มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu = 3.55$, $\sigma = 0.98$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผน ($\mu = 3.01$, $\sigma = 0.93$)
และด้านจัดสรรทรัพยากร ($\mu = 2.90$, $\sigma = 1.18$) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์-
ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการวางแผนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ

พบว่า การร่วมเป็นคณะกรรมการผู้ปกครอง เพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับครู ($\mu = 3.38, \sigma = 1.02$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

2.3 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์-ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการประสานงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่โรงเรียนมีหนังสือเชิญ เช่น การปฐมนิเทศผู้ปกครอง การแนะนำการประชุมต่างๆ ($\mu = 4.25, \sigma = 0.90$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ยกเว้นร่วมชี้แจงนโยบายและการดำเนินงานของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบแก่ประชาชนทั่วไป ($\mu = 3.00, \sigma = 0.95$) และร่วมจัดทำเอกสารจดหมายข่าววารสารของโรงเรียน เช่น การให้ข้อมูล การให้สัมภาษณ์ การเขียนบทความเอื้อเพื่อภาพประกอบ ($\mu=2.88, \sigma=1.11$) อยู่ในระดับปานกลาง

2.4 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์-ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการจัดสรรทรัพยากรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ ได้แก่ ร่วมจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็ก ($\mu = 3.05, \sigma = 1.05$) และร่วมบริจาคทรัพย์สินสนับสนุนด้านแรงงานเพื่อช่วยเหลืองานของศูนย์ ($\mu = 3.05, \sigma = 1.09$)

2.5 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์-ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายด้านการประเมินผลภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน ($\mu = 3.50, \sigma = 1.10$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก

3. ปัญหาในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์-ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย 4 ด้านพบว่า

3.1 ด้านการวางแผน ปัญหาส่วนใหญ่ คือ ผู้ปกครองขาดความรู้ถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผน ดังนั้นโรงเรียนควรทำความเข้าใจ และชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจ และรับรู้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการวางแผนให้มากขึ้น

3.2 ด้านการจัดสรรทรัพยากร ปัญหาส่วนใหญ่ คือ ขาดการมีส่วนร่วมของ ชุมชนระดับโรงเรียน ดังนั้นการเลือกบุคลากรเพื่อดำเนินการในเรื่องราวต่างๆ ต้องเน้นคนในพื้นที่ ที่รู้สึกเป็นอย่างไรดี อีกทั้งต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมภายในชุมชน เห็นความสำคัญของ สิ่งใกล้ตัว

3.3 ด้านการประสานงาน ปัญหาส่วนใหญ่ คือ ไม่มีการเชิญชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ดังนั้นทางโรงเรียนต้องจัดการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่น มีการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างสม่ำเสมอหรือตามความเหมาะสม

3.4 ด้านการประเมินผล ปัญหาส่วนใหญ่ คือ ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลของโรงเรียน ดังนั้นในทุกครั้งที่โรงเรียนจัดกิจกรรมตามโครงการ ต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานจากผู้ปกครองเสมอ เพื่อสรุปงานให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น

4. ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย ผู้วิจัยสรุปผลจากประเด็นโดยแบ่งเป็น 4 ด้านดังต่อไปนี้

4.1 ด้านการวางแผน จัดตั้งเป็นคณะทำงาน มอบหมายหน้าที่อย่างเด่นชัด ดำเนินการในรูปของชมรมผู้ปกครอง เลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการ เพื่อร่วมวางแผนและดำเนินการตามนโยบายที่โรงเรียนและผู้ปกครองได้ระดมความคิดเห็นร่วมกัน ทั้งนี้ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับเด็กนักเรียนอยู่เป็นทุนเดิม ดังนั้นจึงนำความรู้ ความต้องการของเด็กมาจัดลงในแผนสนองตอบความต้องการตามพัฒนาการของเด็กนักเรียนได้ ทำให้รู้ผลการดำเนินการได้อย่างชัดเจน รวดเร็วเพราะใกล้ชิดเด็กสามารถส่งเสริมให้มีศักยภาพที่ดีมากยิ่งขึ้น

4.2 ด้านการประสานงาน ช่วยในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองให้ทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียน โดยติดต่อกับครูหรือผู้ปกครองในพื้นที่ เพื่อบอกเล่าถึงข่าวสารในโรงเรียน ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในสังคม ชุมชน และโรงเรียนเพื่อดำเนินการไปอย่างราบรื่นเพราะการประสานงานเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ไม่ซับซ้อนถ้าสามารถติดต่อสื่อสารได้ถูกต้อง ตรงประเด็น

4.3 ด้านการจัดสรรทรัพยากร ในระดับผู้บริหาร ควรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาและเห็นความจำเป็นของการจัดสรรทรัพยากร ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการจัดสรรทรัพยากรไม่ใช่เพียงแต่งบประมาณ หรืออุปกรณ์เท่านั้น ในที่นี้รวมถึงบุคลากรที่ต้องจัดสรรมาให้เพียงพอ จากการสัมภาษณ์ของผู้ปกครองมีความต้องการให้จัดสรรทรัพยากรบุคคลโดยผู้ปกครองขอเข้ามาช่วยในเรื่องอาหารกลางวัน “เพราะโรงเรียน มีแม่ครัวเพียงคนเดียวจึงทำอาหารกลางวันสำหรับเด็กช้ามาก นอกจากนี้ควรมีขนมหวานหรือผลไม้เพิ่มเติมบ้างแต่เน้นผลไม้จะดีกว่าของหวานตามโครงการเด็กไทยไม่กินหวานหรือขอเข้าร่วมประกอบอาหารให้กับเด็ก” ซึ่งเป็นความต้องการของผู้ปกครองที่อยากให้บุตรหลานได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบทั้ง 5 หมู่ อีกทั้งผู้ปกครองยังต้องการผู้บริหารที่เป็นคนดี ทัศนคติดี มีบทบาทเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยมากขึ้น วิสัยทัศน์กว้างไกลมองไปข้างหน้า และปฏิบัติตนนำศรัทธา

4.4 ด้านการประเมิน ผู้ปกครองต้องการให้ผู้บริหารเปิดโอกาส ขอเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาในเด็กปฐมวัย เพื่อจะได้รับทราบถึงตัวชี้วัดที่จะใช้ประเมินผล ทั้งนี้ ผู้ปกครองจะได้เตรียมความพร้อมให้บุตรหลานเพื่อรับการประเมิน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินนั้น อีกทั้งทราบถึงจุดเด่น จุดด้อยมากขึ้น และร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุง ส่งเสริม จากหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งจะเป็นการดีที่ได้ช่วยพัฒนาโรงเรียนไปด้วยกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของ ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโดยรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประสานงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือการวางแผน การประเมินผล และการจัดสรรทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับดังนี้

1.1 ด้านการประสานงาน เมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่า 6 ใน 8 ข้อของแบบสอบถามผู้ปกครองให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะร่วมประชุมทุกครั้งที่มีหนังสือเชิญ เช่น การประชุมนิเทศผู้ปกครอง การแนะนำ การประชุมต่างๆ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ดังที่ พิมพา ตามี (2540: 18-19) กล่าวไว้ว่า การประชุมผู้ปกครองและครูเป็นวิธีการที่จะบอกกล่าวให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียน และผู้ปกครองมีโอกาสดูซักถามข้อสงสัยนอกจากนี้ยังต้องการร่วมกันแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กอย่างใกล้ชิด และพบปะกับครูด้วยตนเองเพื่อสอบถามเกี่ยวกับเด็กซึ่งผู้ปกครองเห็นว่าพวกเขาควรจะได้รับทราบข้อมูลบ้างและมีส่วนร่วมในการช่วยครูติดตามดูแลพฤติกรรมเด็กด้วย อีกทั้งโดยสภาพบริบทของโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตชนบทความใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนมีมาก โอกาสพบปะพูดคุยจึงมีตลอดเวลาด้วย นอกจากนี้ผู้ปกครองยังต้องการส่งเสริมสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพราะครูเป็นคนนอกพื้นที่จึงให้ความสนิทสนมคุ้นเคย ส่งผลความเข้าใจที่ดีต่อกันและเป็นแนวทางที่จะพัฒนาเด็กร่วมกันต่อไปซึ่งการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครองโรงเรียนบ้านปล่องหอย ยังพบว่าพอใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมด้านการประสานงาน ในการปฏิสัมพันธ์ให้ทุกคนทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียน เพื่อบอกเล่าข่าวสารโรงเรียน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่สร้างภาระให้กับตัวเอง เพราะการประสานงานเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ไม่ซับซ้อนถ้าส่งสารอย่างถูกต้องและตรงประเด็น สอดคล้องกับ เอื้อมพร หนูรอด (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม

ของผู้ปกครองในกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนเอกชนปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนในลักษณะของผู้รับข่าวสารและเผยแพร่ข่าวสารมากที่สุด ส่วน ธีรภัทร์ เจริญดี (2546: 46-50) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีการปฏิบัติกรมีส่วนร่วมในโรงเรียนด้านการติดต่อสื่อสารและมีความคาดหวังที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมากเช่นกัน

1.2 ด้านการวางแผน เมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่าทุกข้อของแบบสอบถาม ผู้ปกครองให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าปัญหามาจากขาดการตระหนักรู้ถึงการวางแผน ดังนั้นชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อจัดการศึกษาให้มากขึ้น มีการชี้แจงผลงานให้ผู้ปกครองทราบ ร่วมประชุมกับผู้ปกครองก่อนการทำแผน เช่น แผนปฏิบัติการประจำปี นโยบายการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ควรร่วมระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543: 14) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาในขั้นตอนการสร้างกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ามาร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนจากหลาย ๆ ฝ่าย เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าและเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม เพราะการที่มีผู้ร่วมคิด ร่วมสร้างกิจกรรมด้วยกันหลายอย่างตั้งแต่ขั้นตอนของการริเริ่มคิด ริเริ่มทำ จะทำให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน เป็นหุ้นส่วนซึ่งทำให้เต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ต้องการดำเนินงานในลักษณะคณะทำงานที่เป็นรูปธรรม

1.3 ด้านการประเมินผล เมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่าทุกข้อของแบบสอบถาม ผู้ปกครองให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กิจกรรมของโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่ต้องมีนักเรียนเป็นผู้ร่วมดำเนินงาน การที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมก็เป็นการเข้ามาดูแลบุตรหลาน อีกทั้งเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ ให้แก่นักเรียนซึ่งเป็นบุตรหลาน อาจเนื่องจาก ด้านการประเมินผลเป็นเรื่องของการชี้แจงผลลัพธ์ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความภาคภูมิใจในตัวบุตรหลานผู้ปกครอง จึงต้องการความมั่นใจว่า ผลการประเมินนั้นถูกต้องเที่ยงตรง จึงต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล สอดคล้องกับ พิมพา ตามี (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองต้องการที่จะร่วมประเมินผลการทำงานของโรงเรียน ส่วนการประเมินผลเป็นเรื่องของการหาตัวชี้วัดเพื่อสรุปผล หากผู้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องรานั้น ๆ การประเมินผลก็ทำได้ยากเช่นกัน เช่น ร่วมประเมินพัฒนาการเด็ก การเรียนการสอนของครู

หรือแม้แต่ร่วมเป็นกรรมการพิจารณาความดีความชอบของคุณ แต่ทั้งนี้เมื่อผลออกมาเช่นไร ควรประชาสัมพันธ์ให้ทราบด้วย

1.4 ด้านการจัดสรรทรัพยากร เมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่าทุกข้อของแบบสอบถาม ผู้ปกครองให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่โรงเรียนต้องการนั้นจะเน้นไปในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่มีในห้องถิ่น เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ อุปกรณ์อื่นที่ต้องใช้ทุนทรัพย์ในการแลกเปลี่ยนจึงทำให้ผู้ปกครอง ซึ่งมีรายได้ค่อนข้างน้อยไม่อาจสนองการมีส่วนร่วมทางทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตามแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543: 71-84) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมกันในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา คือ วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนอาจจะใช้วิธีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การขอบริจาคจากแหล่งทรัพยากร ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งในกรณีนี้มักจะใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่จำเป็นและต้องการวงเงินสูง เช่น การสร้างอาคารเรียน การซื้อที่ดินเพื่อขยายบริเวณโรงเรียน การขอบริจาคคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกต่างๆ และสื่อการเรียนรู้ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น การจัดกิจกรรมทางศาสนาที่โรงเรียนและชุมชนอาจจะร่วมกันจัด ไม่ว่าจะเป็นการทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การทำบุญในวาระต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การฉลองอาคารเรียนหลังใหม่การทำบุญวันแม่ วันเด็ก เป็นต้น และสอดคล้องกับ อนุสรณ์ สองเมือง (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนมีส่วนร่วมน้อย

2. ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี พบว่า ด้านการวางแผน ผู้ปกครองขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนมากที่สุด ด้านการประสานงาน ไม่มีการเชิญชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ด้านการจัดสรรทรัพยากร ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับโรงเรียน และด้านการประเมินผล ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผล ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายที่มาจากปัญหาเป็นรายด้าน 4 ด้าน พบว่า ควรใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนระดับโรงเรียน คัดเลือกบุคลากรซึ่งเป็นคนในพื้นที่ เห็นความสำคัญของทรัพยากรในชุมชน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผน และประเมินผลในการดำเนินงาน

จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ในทั้ง 4 ด้าน คือ การวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล

ล้วนมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านใด ๆ ถ้าโรงเรียนและผู้ปกครองมีความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกันย่อมประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ถึงแม้จะประสบปัญหาบ้างระหว่างปฏิบัติงาน แต่ก็เชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้ การวางแผนที่ดียอมทำให้ทุกฝ่ายรับรู้บทบาทของตนเองในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน มีเป้าหมายและเต็มใจที่จะทำงานร่วมกันเพื่อจะได้มาซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน สิ่งสำคัญที่จะได้มาซึ่งงานที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กปฐมวัยและชุมชน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ โดยมีการแลกเปลี่ยนเสนอความคิดเห็นและนำเสนอปัญหา ข้อเสนอแนะร่วมกัน โดยตั้งอยู่บนหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545: 14) กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการร่วมคิดร่วมทำของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นพลังส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งข้อเสนอแนะเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มากขึ้น โดยใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย

1.2 ควรให้ความสำคัญกับผู้ปกครองในการแสดงความคิดเห็น ไม่ควรปิดกั้นทางความคิดซึ่งจะเกิดผลในการพัฒนาการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

1.3 โรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ หรือผู้นำชุมชน องค์กรเอกชนที่มีบารมี อำนาจในท้องถิ่น เพื่อสร้างแรงสนับสนุนที่ดีในการพัฒนาศูนย์ ฯ

1.4 ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหาร นำการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้ผู้ปฏิบัติได้มีโอกาสกำหนดนโยบาย วางแผน ลงมือปฏิบัติและชื่นชมผลงานด้วยความเต็มใจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาของโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานีเท่านั้น หากจะทำให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนมากขึ้น ควรทำแบบศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานศึกษาอื่นด้วย เช่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดปัตตานี

2.2 ควรดำเนินการประเมินผลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการ
การศึกษาศูนย์ปฐมวัยต้นแบบในแต่ละศูนย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี
เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วม
ของผู้ปกครองต่อไป

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. (2546). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: *คุรุสภาลาดพร้าว*.

_____. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: *องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์*

_____. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: *คุรุสภาลาดพร้าว*. ถ่ายเอกสาร.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541, ตุลาคม). "วิธีการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองและสารสนเทศที่ผู้ปกครองเด็กกอนุบาลต้องการ," *การศึกษานิตยสาร*. 2(1): 64-75.

_____. (2544, มกราคม). "การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียน," *การศึกษานิตยสาร*. 5(4): 30-36.

ขจีพรรณ ตั้งใจ. (2550). *ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา* สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*. ถ่ายเอกสาร.

จิรภรณ์ ศรีคำ. (2548). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนวชิรวิทย์ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.

จันรอล เงินคำ. (2542). *การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.

จรัส นองมาก. (2544). *ปฏิบัติประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: SUNPRINTING.

- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2544). การประเมินหลักสูตร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:
<http://www.watpon.com/Elearning/mea1.htm>. (วันที่ค้นข้อมูล: 30 พ.ค. 52)
- ชูชาติ พวงสมจิตร์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่จะส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ อภัยใจ. (2549). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองกีดอำเภอมะแมตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เทิดศักดิ์ จันเสวี. (2544). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนเขตเทศบาล ตำบลจอมทอง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีรภัทร์ เจริญดี. (2546). การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2543). การจัดการศึกษาตามพรบ.การศึกษาแห่งชาติและบทบาทของชุมชน. นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- นดา ดำริห์เลิศ. (2542). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในชุมชนบ้านครัวกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2541). บทบาทของครอบครัวกับการศึกษา : รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- นิคม ทองอร. (2547). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนอนุบาล-เชียงใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- น้ำทิพย์ เสือสารรัตน์. (2545). การมีส่วนร่วมและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเอกชน. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2545). การจัดการสำนักงาน. กรุงเทพฯ: มณฑลการพิมพ์.
- บรรยงค์ โตจินดา. (2542). องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น (1997).
- บุญเทียม อังสวัสดิ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปัญญา ธีรวิทย์เลิศ. (2542). การพัฒนาเครื่องมือการวิจัยทางสังคม. นนทบุรี: เมืองทองธานี-การพิมพ์.
- เปรมจิตร กิจประสาน. (2548). ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภูเก็ต.
- พิมพ์ ตามี. (2540). ความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภออ้อมก้อย จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เยาวรัตน์ จินดากุล. (2543). การสร้างคู่มือกิจกรรมการสอนเด็กปฐมวัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). ประวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วรภรณ์ รักวิชัย. (2540). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.

- วิวัฒน์ แก้วทอง. (2541). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การจัดการ-สิ่งแวดล้อม). สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2550). *หลักการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: วิจิตรหัตถกร.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษา-ขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสง-แห่งโลกธุรกิจ.
- สมคิด บางโม. (2546). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ นาวิการ. (2545). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ1991.
- สมเดช สีแสง. (2540). *คู่มือปฏิบัติการราชการเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา (ฉบับปรับปรุงใหม่ 2540)*. กรุงเทพฯ.
- สมิต สัชฌุกร. (2551). *ทักษะการประสานงาน*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?passTo=aed1da5c127a1f81eac9398d9e0c80eb&pageid=7&bookID=394&read=true&count=true. (วันที่ค้นข้อมูล: 30 พ.ค.52)
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). *การจัดการ:จากมุมมองนักบริหาร (Management : from the executive's viewpoint)*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จี.พี. ไชเบอร์พรินท์.
- สุจิตรา เรืองวุฒิชนะพีช. (2545). *ความต้องการและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานของโรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหาร-การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- สุทธธรรม เลาะวิธี. (2546). *ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุธีรา จีระติวรา. (2546). *การพัฒนาคู่มือการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับผู้ปกครอง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 21 (บ้านลำเหย)*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สุมาลี คุ่มชัยสกุล. (2544, มกราคม). "การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาของเด็กปฐมวัย," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 5(1): 12.
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. (2545). *การจัดทำแผนกลยุทธ์ระดับสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา. (2544). *รายงานการปฏิรูปการศึกษาต่อชุมชน*. สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา.
- _____. (2545). *ชุดฝึกอบรมผู้นำชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2543). *แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)*. เชียงใหม่: เอกสารประกอบการบัณฑิตศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. รุ่งเรืองการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2544). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพฯ:
ถ่ายเอกสาร.

_____. (2550). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554. กรุงเทพฯ:
พัฒนาหลักสูตร. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547) รายงาน “การสังเคราะห์รูปแบบการจัด
กระบวนการเรียนรู้ของครูต้นแบบ” (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้การศึกษา
ปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร.

สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2548). การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาใน
ระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนตามพระราชบัญญัติการศึกษา-
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 กรณีศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามหาไถ่. ถ่ายเอกสาร.

อนันต์ เกตุวงศ์. (2541). หลักและเทคนิคการวางแผน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุสรณ์ สองเมือง. (2549). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ
สถานศึกษาในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหาร-
การศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

อภิญา เวชยชัย. (2544). รายงานการวิจัยเรื่อง:การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองใน
การพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

อังศิธร พ่วงแพ. (2544). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาล
จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- อัมพร ยศหล้า. (2549). ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาล-เอกชนในเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหาร - การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. ถ่ายเอกสาร.
- อิสรานุช กิจสมใจ. (2546). ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาล เอกชนในเขตธนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. ถ่ายเอกสาร.
- เอี่ยมพร หนูรอด. (2547). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนเอกชน ประถมวัยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาใน รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา- แห่งชาติ.
- Abrams, L.S.(2000). Planning for school change school-community collaboration in a Full-service elementary school. *Urban Education*. 35(1): 79-103.
- Barnes, R.A. (1995). African American parents involvement in their children schooling. *Dissertation Abstracts International*. 55(5): 3152-A.
- Gold.S.F.,(2000). Community organization at a neighborhood high school: promises andDilemmas in building parent-educator partnership and collaborations. *Proquest DigitalDissertation*. 60(7): 295-A.
- Pena, D.C., (2000). Parent involvement: intlucecing factors and implications. *Journal of Educational Research*. 94(1): 42-54.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

1. นายธวัช แซ่ฮ่ำ
เขต 3
ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี
2. นายณัฐพร ไชยเดช
เขต 3
ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชัย รัตนากีรณวร อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และแนวคำถามสัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ
เครือข่าย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี

.....
.....

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี ใน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน, การประสานงาน, การจัดสรรทรัพยากร, และ การประเมินผล ในฐานะที่ท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีบุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย

คำตอบของท่าน จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และบริหารจัดการศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านตอบแบบสอบถามชุดนี้ กรุณาตอบคำถามทุกข้อ และโปรดแสดงความคิดเห็นโดยเสรี โดยให้ข้อมูลตามความเป็นจริงทั้งนี้จะไม่มีการเปิดเผยคำตอบของท่านเป็นรายบุคคล แต่จะนำไปใช้ในลักษณะการสรุปผลรวม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

ฐานิยา ชมมาก

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริง

1. อายุ () ต่ำกว่า 25 ปี
 - () 26-30 ปี
 - () 31-35 ปี
 - () 36-40 ปี
 - () 41 ปี ขึ้นไป
2. ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน
 - () บิดา
 - () มารดา
 - () อื่น ๆ.....
3. รายได้รวมของครอบครัว
 - () ต่ำกว่า 5,000 บาท
 - () 5,001 - 10,000 บาท
 - () 10,001 - 15,000 บาท
 - () 15,001 - 20,000 บาท
 - () อื่น ๆ.....

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ
เครือข่าย โรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ในระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาเลือกตอบต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
การวางแผน					
1. ร่วมกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย					
2. ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย					
3. ร่วมวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย					
4. ร่วมเสนอโครงการพัฒนาศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาโรงเรียน					
5. ร่วมเป็นคณะกรรมการผู้ปกครอง เพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับครู					
6. ร่วมวางแผนกำหนดแนวทางในการแสวงหาวัสดุอุปกรณ์ทุนทรัพย์ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา					
7. ร่วมวางแผนการสรรหาบุคลากรเช่นครู วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยสอน					

รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
การประสานงาน					
1. ร่วมชี้แจงนโยบายและการดำเนินงานของศูนย์ปฐมวัย ต้นแบบแก่ประชาชนทั่วไปทราบ					
2. พบครูประจำชั้นเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ ร่วมกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็ก					
3. มีส่วนร่วมจัดทำเอกสาร จดหมายข่าว วารสารของโรงเรียน เช่น การให้ข้อมูล การให้สัมภาษณ์ การเขียนบทความ เอื้อเพื่อ ภาพประกอบ					
4. ติดต่อสื่อสารกับครูเมื่อมีปัญหาหรือต้องการคำปรึกษา เกี่ยวกับเด็ก					
5. เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่โรงเรียนมีหนังสือเชิญ เช่น การ ปฐมนิเทศผู้ปกครอง การแนะแนว การประชุมต่าง ๆ					
6. ให้ความร่วมมือในการกรอกแบบสำรวจต่าง ๆ ของโรงเรียน					
7. มีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกแก่ครูเมื่อมีการเยี่ยมเด็กที่บ้าน					
8. ร่วมประสานงานด้านการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน เช่น ให้เกียรติบัตร					
การจัดสรรทรัพยากร					
1. ร่วมจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็ก					
2. ร่วมบริจาคทรัพย์ สนับสนุนด้านแรงงาน เพื่อช่วยเหลืองาน ของศูนย์ฯ					
3. ร่วมจัดสภาพแวดล้อมตกแต่งห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ของเด็ก เช่น ป้ายนิเทศ					
4. ร่วมจัดทำอุปกรณ์การเล่นในห้องเรียนแก่เด็ก					
5. ร่วมจัดหรือพัฒนาสนามเด็กเล่น เช่น ช่วยสร้างของเล่น สนามให้แก่เด็ก ช่วยปรับปรุงสถานที่ ช่วยจัดของเล่นสนาม					
6. ร่วมสร้างหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน					

รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
7. ร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น ปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคาร สถานที่					
8. ร่วมจัดหาทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนที่เรียนดี					
การประเมินผล					
1. มีส่วนร่วมประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ					
2. มีส่วนร่วมตรวจสอบการจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ					
3. มีส่วนร่วมประเมินผลการเรียนการสอนของครู					
4. มีส่วนร่วมเป็นกรรมการพิจารณาความดีความชอบของครู					
5. มีส่วนร่วมเสนอแนวทางเพื่อปรับปรุงและพัฒนาศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ					
6. มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน					
7. มีส่วนร่วมในการประเมินพัฒนาการเด็ก					
8. มีส่วนร่วมโดยนำผลการประเมินไปเผยแพร่ต่อชุมชน					

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษา
ของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย โรงเรียนบ้านปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง กรุณาระบุปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
การศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

1.1 ปัญหาของการวางแผน

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

2. การมีส่วนร่วมในการประสานงาน

2.1 ปัญหาของการประสานงาน

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

3. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร

3.1 ปัญหาของการจัดสรรทรัพยากร

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4.1 ปัญหาของการประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ณ โอกาสนี้

แนวคำถามสัมภาษณ์

1. ลักษณะการดำเนินการเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายควรเป็นอย่างไร
2. โครงการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายทั้ง 4 ด้าน (การวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล) ส่วนใหญ่จะเป็นด้านไหน อย่างไร
3. การมีส่วนร่วมด้านใดของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายโรงเรียนบ้านปล่องหอย ที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด
4. บทบาทของผู้บริหารในการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่ายที่ท่านคาดหวังควรเป็นอย่างไร